

ARME MEISJES EN BLAUWE WEZEN IN LEEUWARDEN

DECEMBER/JANUARI 2021

NEEM MEE ÉCHT ALLES OVER LEEUWARDEN liwwadders

VRIJWILLIGERS EN STAGIAIRES VOELEN ZICH ONVEILIG IN NEUSHOORN

Kok Willem Schaafsma
ALS WE OVEREIND
BLIJVEN, DAN ZIJN WE
RIJK **PAG 3**

Klaas Kasma
HET WAS EEN
DONKERE AVOND
PAG 4

Doozo
HET IS HIER WEER EEN
MOOI RIJTJE ONDER-
NEMINGEN **PAG 20**

Teuntje Anna Boukes
IK KAN GOED MEEBE-
WEGEN, KRONKELEN
PAG 21

Jan Nauta
HOE KLEINER DE GE-
BRUIKSAANWIJZING,
DES TE BETER **PAG 27**

HENK KOETJE ' IK HEW UT ALTYD SEIT: DAT NIEUWE STADION GAAT NYT DEUR'

SAMEN STAAN WE STERKER

BEGELEIDING
VERZORGING
VERPLEGING
DAGBESTEDING

0513 - 437 764
info@comfortzorg.nl
www.comfortzorg

ClubCaffemed

Nanja Witzenburg
Regiomanager Comfortzorg

Samen staan we sterker

"Comfortzorg is gespecialiseerd in de begeleiding van (jonge) mensen met dementie.

Juist in deze tijd kan extra hulp belangrijk zijn.

Onze Club Caffemed in Reduzum biedt passende dagbesteding, leuke activiteiten en een warm sociaal contact. Een plek om je thuis te voelen in een veilige en vertrouwde omgeving.

Met aandacht voor alle persoonlijke talenten: iets waar we trots op zijn.

Vervoer kan worden geregeld. Hoe mooi is dat? Voor meer informatie kunt u altijd naar ons kantoor bellen: 0513-437764"

Waar staan we voor?

- Ervaren welbevinden van de bewoners staat voor ons als een huis.
- Kleinschalig wonen voor mensen met dementie.
- Midden in de samenleving.
- Leven zoveel mogelijk als thuis.
- De inrichting in het Zorghuis is warm, kleurrijk, thuis en herkenbaar.
- Leefgroep van 7/8 bewoners.
- Samen met de bewoners het huishouden doen: eten bereiden, boodschappen halen, koffiedrinken, kletsen of even luisteren, krant lezen, een activiteit samendoen, actief of passief meedoen aan de gewone dingen in het huishouden.
- Huisdieren zijn welkom.

Leven als thuis

www.zorghuizennoordnederland.nl

Onze website geeft u een indruk wat Zorghuizen NoordNederland voor u kan betekenen.

U bent van harte uitgenodigd om contact met ons op te nemen.

Zorghuis Leeuwarden
Noordvliet 441 8921 HH Leeuwarden
Willy Mellema - Zorghuis Coach
w.mellema@mailznn.nl | 06-5211163

Zorghuis Wollega
Lenna complex
Steenwikerweg 52 8471 LC Wollega
Corrie Kooi - Zorghuis Coach
c.kooi@mailznn.nl | 06-51925875

LEEWARDEN RECYCLING

MILIEUSTRAT & CONTAINERVERHUUR
Voor bedrijf en particulier

- ➔ Bestel je container direct online
- ➔ Levering binnen 1 dag
- ➔ Gratis transport & ophaalservice
- ➔ De nummer 1 van Leeuwarden

058 213 1018

WWW.LEEUWARDEN-RECYCLING.NL

TACO MUNDO
Mexican Delivery

HAMBURRITO

NUEVO!

**NU OOK MET
GRILLED CHICKEN &
GRILLED VEGGIE CHICKEN**

www.TacoMundo.com

Follow us

WILLEM SCHAAFSMA VAN PROEFVERLOF EN EINDELOOS

Door Andries Veldman • Foto: Simon van der Woude

Eigenaar-kok Willem Schaafsma van de Leeuwarder restaurants Proefverlof en Eindeloos laat zich niet uit het veld slaan. Met zijn companen organiseerde hij een Sinterklaasfeest in de Blokhuispoort, waar Proefverlof is gevestigd, met een heuse drive-through. Pa, ma en de kinderen reden met hun auto door de poorten van de Blokhuispoort en werden verrast met lekkers en activiteiten. 'Het rijden over de binnenplaatsen van het monumentale gebouw vonden ze een gebeurtenis. We gaan dit met de kerst herhalen.'

'Ik kan niet de hele dag in de keuken staan. Ik ben een ondernemende kok. Toen ik elf jaar geleden in Leeuwarden kwam en met Eindeloos begon, één van de meest gastronomische restaurants van de stad, zag ik de mogelijkheden van de Blokhuispoort. Het restaurant Proefverlof in de oude gevangenis is een middensegment-plus zaak, echt een ander bedrijf. We namen al lokale producten af voordat dit in zwang raakte. Sperziebonen, prei, bosuitjes, venkel, rode spitskool worden in fasen, zodat je niet in een keer kilo's groenten moet verwerken, geteeld en aangeleverd door een tuinder uit Jirnsum. Vis, rundvlees en wild komen van bekende percelen.' Het is even stevig doorbijten, zegt Willem Schaafsma. 'Ik heb liever dat we even flink doorpakken en dit jaar volledig gesloten blijven, ook met kerst, dan dat we het risico lopen op een derde lockdown.'

DE SCHOULDERS ERONDER EN DE KOP ERVOOR

'Dit jaar verdienen we geen geld. Als we overeind blijven, dan zijn we rijk.' Schaafsma wint er geen doekjes om: corona is een niet te onderschatten verschijnsel waar vooral in de gezondheidszorg, maar zeker ook in andere sectoren, het leed diep doorklinkt. Iedereen heeft ermee te dealen. Zo staat de ondernemer erin. Dat neemt niet weg dat er ook binnen de muren van het Proefverlof, van de eigenaren Willem Schaafsma, Hotze Bouma en Johan de Jong, in de Blokhuispoort de wenkbrauwen worden gefronst. 'Als je kijkt naar wat de IKEA kan en mag en hoeveel mensen Black Friday op de been bracht, dan vragen wij ons als horeca-ondernemers wel af waarom aan ruim ingerichte restaurants met een goede luchtbehandeling de meest zware beperkingen worden opgelegd. Dat is voor ons moeilijk te verkroppen.'

'We werken harder nu we gesloten zijn', aldus de ondernemers, die samen met Christel Brust en Evert Jan van den Hoed van restaurant Roast nieuwe initiatieven ontplooiën. Sinds begin december is het onlineloket van Proefverlof & Roast onder de titel "De Lekkerste Van Leeuwarden" geopend. Bestellingen kunnen worden afgehaald of worden bezorgd. Het is zelfs mogelijk om de bestelling bij de Kerstman op te halen. Van 23 tot en met 26 december kunnen afhalers via de eerder zo succesvolle drive-through (met de auto door de Blokhuispoort) hun kerstmenu met o.a. kabeljauw, zalm & sucade (kijk voor de volledigheid op de website) in onovertroffen kerstsfeer inladen. De kerstman, elfjes, knallende kerstmuziek en honderden kerstballen en -lichtjes zorgen voor een passende sfeer. Er wordt gezorgd voor een coronaproof omgeving, kinderen kunnen met de kerst-

man en zijn helpers op de foto en de eerste honderd bestellingen verlaten de oude gevangenis met een paar Happy Socks. Je zou je er vrijwillig voor laten opsluiten. Wat wil een mens nog meer? 'De hele decembermaand brengen wij Kerstmenu's die je zelf mag samenstellen van Proefverlof en Roast aan de man. Van 21 december tot en met 27 december verkopen we de Eindeloosbox, vier gangen voor 55 euro.'

Schaafsma: 'Je probeert van alles te verzinnen. In de zomer hadden we op het binnenplein het Bajes-Beachfestival, daarmee is de samenwerking met Roast begonnen. Op die manier probeer je je full-timers, zestien stuks, aan het werk te houden. Dat verliep goed en dan denk je verder.' De eigenaar van het Van der Valkhotel benaderde Schaafsma of hij interesse had om op zijn locatie aan de zuidrand van de stad te koken. 'Het volledige concept (menu en

Je probeert van alles te verzinnen

wijnkaart) van Eindeloos draaien we op vrijdag- en zaterdagavond met de complete bemensing van Eindeloos in het restaurant van Van der Valk. Vanaf 30 oktober

zitten we ieder weekend vol: eten, slapen en ontbijten. Gasten zijn verrast over het hotel; Leeuwarders vinden het een plezierig uitje vlak om de hoek.'

Het Stadsblad Liwwadders wordt gemaakt door: André Keikes, Aly van der Mark, Gina Kamsma, Klaas Kasma, Eric Hoekstra, Kees van Anken, Anton Feddema (vormgeving), Simon van der Woude (fotografie), Keimp Pijpstra (webbeheer), Remco Jan Veldman (acquisitie) en Andries Veldman (organisatie en acquisitie). Liwwadders verschijnt tien keer per jaar en wordt verspreid in de gemeente Leeuwarden. Daarnaast wordt de krant in zijn geheel geplaatst op onze website www.liwwadders.nl. Al onze activiteiten worden ondersteund door Facebook, Twitter en een dagelijkse nieuwsbrief. Niet onvermeld mag blijven dat bepaalde advertentieverkopers misbruik maken van onze titel. Er is maar één Stadsblad Liwwadders en dat hebt u nu in handen. Een krant die lezers, middenstanders, vrijwilligers en kunstenaars serieus neemt. Wilt u communiceren met deze groepen, bel dan naar Andries Veldman (058-2133138) of mail naar info@liwwadders.nl

DONATEURS ZIJN BROODNODIG VOOR GOEDE JOURNALISTIEK

- WIJ BEDANKEN (NIEUWE) DONATEURS HARTELIJK VOOR HUN BIJDRAGE (VERMELD UW ADRES ALS U – NA CORONA – BELANGSTELLING HEEFT VOOR ONZE DONATEURSBIJEENKOMST)
- DOE MEE, DONEER! KIJK OP WWW.LIWWADDERS.NL

Door Andries Veldman • Foto Simon van der Woude

We dachten: DIT GAAN WE GEWOON DOEN!

‘We hadden voor het eind van het jaar op honderd leden gehoopt, maar daar zitten we nu al ruim overheen.’ Annelies Fortuin en Bram Schuurman openen begin november hun gym Iron Heart aan de Harlingerstraatweg in Leeuwarden. ‘We dachten: dit gaan we gewoon doen.’

In de enorme ruimte, waar tot voor enkele jaren de duurdere typen auto's stonden opgesteld weten de eerste leden van Iron Heart hun weg te vinden. Bram Schuurman: ‘Khalid Almohsenawi, onze compagnon, was van plan om in de zomer een sportschool in Almere over te nemen. Toen dat niet doorging zei hij: waarom beginnen we niet een sportschool in Leeuwarden?’ Het moest natuurlijk wel een sportschool zijn anders dan andere. Annelies Fortuin: ‘We hebben diverse panden bekeken en kwamen uit op deze al zes jaar leegstaande garage. Een perfecte plek voor onze plannen.’

Het ondernemende trio had de sfeer van een ouderwetse, zelfstandige sportschool voor ogen. Annelies Fortuin: ‘We kozen voor een goede sportschool met vakkundige begeleiding en een persoonlijke sfeer. We zijn geen keten waar je min of meer aan je lot wordt overgelaten en waar de prijs regeert. Wij kijken liever naar kwaliteit, en wat de prijs betreft naar de Hema, met afgeronde prijzen.’

Annelies Fortuin is een bekende bodybuilder. Ze schitterde in 2018 in haar lengteklasse op diverse podia,

Annelies Fortuin is klaar voor een rentree als bodybuilder en hoopt binnenkort de podia weer te beklimmen. ‘Voor bodybuilding hoef je niet groot of breed te zijn, dat kun je wel aan mij zien. Het gaat er vooral om plezier te hebben met je sport. Dat staat bij onze gym Iron Heart ook voorop. Het is ontspanning door inspanning en daarna, na de coronaperiode, gezellig keuvelen aan onze bar.’

nationaal en internationaal. Ze toont een bodybuildmagazine met strak ingevette lijven. Misschien was ze de Friese versie van Arnold Schwarzenegger? ‘Mogelijk. Hoe je zo goed wordt? Door heel hard te trainen,

zit bij de afdeling die toezicht houdt op de gewasbeschermingsmiddelen. Toen ze mij bij de NVWA vroegen hoe ik mijn toekomst zag, ben ik gaan nadenken en kwam de gym in beeld.’ Ook partner Bram heeft een volledige

Leden krijgen hier persoonlijke aandacht

goed te eten en door te zetten.’ Bram Schuurman: ‘Ze heeft ook een atletiekachtergrond: sprint en verspringen.’

Na haar studie rechten aan hogeschool NHL/Stenden werd ze aangenomen als toezichthouder en buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) bij de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA), een baan die ze naast de gym nog altijd vervult. ‘Ik

baan naast het werken in de gym Iron Heart. ‘Ik werk met kinderen bij het landelijke expertise- en behandelcentrum Fier. Momenteel heb ik een sabbatical van drie maanden.’

Voordat ze hun plannen realiseerden hebben de drie ondernemers de fitness- en gezondheidsmarkt goed onderzocht. Annelies Fortuin: ‘Je kijkt naar de markt en ziet voornamelijk grote, commerciële fitnessketens. Dat wilden wij uitdrukkelijk niet. Kijk maar eens rond: bij ons ziet het er gemoedelijk uit. Het is ruim en open opgezet en we hebben eersteklas apparatuur geïmporteerd van een gym uit Amerika. Leden krijgen hier persoonlijke aandacht. We maken desgewenst een schema voor iedere deelnemer. De leden krijgen begeleiding van vakkundige instructeurs. We zijn blij dat we Jitse Kramer, krachtsporter, en twee keer uitgeroepen tot de sterkste man van Nederland, aan ons hebben weten te binden.’

IRON HEART IS GEOPEND VAN 9 TOT 22 UUR, ZATERDAG VAN 10 TOT 18 UUR EN ZONDAG VAN 10 TOT 17 UUR. DE GYM IS GESCHIKT VOOR IEDEREEN BOVEN DE 16 JAAR OUD.

KLAAS K. TE L.

Het was een koude donkere avond. Er waaide een gure wind

Toen ik op de zaterdagmarkt bij Gerard voor de kraam stond om een kilo druiven te kopen, zag ik aan de overkant twee mannen met een lampenkap op hun kop lopen. Zelf heb ik ook zo’n lampenkap, maar daar kom ik niet mee op straat, die zit vastgeschroefd aan de schemerlamp. Ik vroeg me af wat de bedoeling ervan was. Was het een grap om het winkelende publiek te vermaken, of stond het symbool voor de schaarse lichtpuntjes in dit coronatranendal? Het enige lichtpuntje dat ik zag was de fancyprijs die Gerard voor druiven vroeg.

Voor het bruggetje over de gracht, waarover ik eindeloos bij Liwwadder Facebookgroepen moet lezen dat Whitney Houston er ooit opgetreden heeft, iets wat iedereen al weet, moest ik wachten omdat er een groepje mensen zonder mondkapje foto’s stond te maken van de Waag. Want ondertussen ben ik het afgelopen half jaar wel zo gehersenspoeld door de overheid dat ik mij daar tussendoor geen weg durfde te banen. Even verder mocht ik van de als boa’s verklede kinderen om het dranghek heen lopen, de Weerd in. Dranghekken en uniformen op straat. Het begint te wennen, ik werd niet eens opstandig.

Op het Raadhuisplein, keek ik naar de oranje verlichte ramen van het stadhuis. Daar ergens achter zo’n raam zou Sybrand Buma wel zitten te kniezen, dacht ik. Het is ook niet leuk natuurlijk als je door je partij afgeserveerd wordt, zoals ik in de Trouw had gelezen. In plaats van een torentje in Den Haag moest hij genoeg nemen met een oranje verlicht raam in Liwwadden. Een sneue situatie, voor iedereen. Voor Buma omdat hij eigenlijk niet naar Liwwadden wilde en voor ons omdat wij nu met een burgervader opgezadeld zitten die zijn vaderlijke gevoelens voor de stad voornamelijk uit in het sluiten van drugspanden en geld geven aan projecten zoals de oranje ramen die ervoor moeten zorgen dat er geen vrouwen meer worden geslagen. En zo’n oranje lampje in het raam helpt dan vast en zeker. Vroeger zou ik zoiets belachelijk hebben gevonden, maar na een half jaar coronamaatregelen geloof ik alles. Zelfs dat mondkapjes noodzakelijk zijn.

Mij zullen ze nooit zien met een mondkapje, dacht ik een half jaar geleden nog en nu heb ik een verzameling voor iedere gelegenheid bij me. In de stad loop ik met de kleuren van Cambuur voor mijn snufferd, ik heb er eentje met pompeblèden voor als ik me een keertje buiten de stad waag en als ik even bij mijn buurman bitterballen haal, zet ik een kapje op waarop een zakje met frieten is afgebeeld. Somberend liep ik de Noorderbrug over naar mijn pied à terre aan de Dokkumer Ee. Mijn enige gezelschap, de goudvis, wachtte al op me in zijn gloednieuwe aquarium. Ook jij bent hier dankzij het nieuwe normaal, dacht ik toen ik hem een paar korreltjes voer gaf. Normaal gesproken liggen de vissen die ik zie klaar om gebakken te worden. Maar ook dat is verleden tijd dankzij corona.

Toen ik mijn laptop openklapte, zag ik dat de redactie van deze krant een berichtje had gestuurd. We wachten op je column. Wel graag iets vrolijks, stond erbij. Ik moest meteen aan het kerstverhaal Het Meisje met de Zwavelstokjes denken. Als dat geen vrolijk onderwerp is voor een column in deze tijd!

Het was een koude donkere avond, een week voor de kerst. Er waaide een gure wind. Door een donker Liwwadden liep een eenzame wandelaar. Nergens was er, zoals in andere jaren, een verlichte etalageruit met kerstversieringen of klonk er geroezemoes uit een gezellig café. De wandelaar liep ietwat gebogen langs het oranje schijnsel van het stadhuis het donkere Herenwaltje op. En net toen hij langs het gesloten Oranje Bierhuis was gelopen, hoorde hij het vrolijke Jingle Bells klinken uit een soort winkel waarvan de deuren wijd open stonden. Achter een vitrine stond een struise vrouw. Nieuwsgierig liep de wandelaar naar binnen. U bent nog laat open, zei hij tegen de vrouw achter de vitrine. Die vriendelijk wees op de vitrine die vol stond met potten. Is er iets voor u bij? De wandelaar klopte op zijn zakken en bemerkte dat hij geen geld of pasje bij zich had. Neem maar een pot soep mee, zei de vrouw. Heeft u wat lekkers met de kerst. Loopt het een beetje, vroeg de wandelaar. Ach, zei de vrouw, vorig jaar had ik hier een bruisend bedrijf. En nu komen veel mensen, omdat ze toch uitgebreid aan het shoppen zijn in de stad, een pot pastasaus van een paar euro kopen en zeggen dat ze me blijven steunen. Maar soms verdenk ik ze ervan dat ze, zodra ze de straat uit zijn, die pot saus zo in de vuilnisbak zwiepen, omdat ze hun goede daad voor die week dan gedaan hebben. Ze moest er hartelijk om lachen en ook de wandelaar stapte grinnikend met een pot soep de donkere straat weer in. Toch leek de straat nu minder donker want in de verte zag hij wat zwevende lichtjes. Het meisje met de zwavelstokjes, dacht hij. Maar toen hij dichterbij kwam zag de wandelaar dat het twee mannen waren met een lampenkap op hun kop.

KLAAS KASMA, KOK IN LEEUWARDEN

Elke zondag

‘Bijbeluurtje’

om 12.00 uur

WIJ HOUDEN ONS AAN DE CORONA MAATREGELEN!

INLOOPHUIS

Achter de Hoven

tel. 06-40242607

www.inloophuisachterdehoven.nl

- HUIS AAN HUIS IN DE WIJKEN**
 (WISSELEND) WESTEINDE EN IN DE BINNENSTAD VAN LEEUWARDEN EN IN GROU EN BITGUMMERMOLE
- VERSPREIDPUNTEN**
 (DIE REGELMATIG WORDEN AANGEVULD; MET STER* MEERDERE MALEN)

CAMMINGHABUREN: JUMBO*, ALBERT HEIJN*, PRIMERA, BAKKER VAN DEN BERG, SLAGER SMIT, RENÉ FISH AND CHIPS, WIJKCENTRUM, GEZONDHEIDSCENTRUM; **VRIJHEIDSWIJK:** JUMBO*, MULTIFUNCTIONEEL CENTRUM; **BILGAARD:** ALBERT HEIJN*, BAKKERIJ VAN DEN BERG, SCHOEN- EN SLEUTELSERVICE BILGAARD, SLAGER SMIT, GROENTEZAAK YNE EN HINKE VAN DER MEULEN; GEZONDHEIDSCENTRUM, CAFÉ BILGAARD, PRIMERA, SNACKBAR DOUBLE FF, CHINEES-RESTAURANT MEI WAH; **WESTEINDE:** POIESZ*, SNACKBAR DE TILLE, KAPPER, ZORGCENTRUM SWETTEHIEM, GEZONDHEIDSPLEIN WESTEINDE; **VALE-RIUS:** VISZAAK DE GEZONDE APOTHEEK*, ELY'S LUNCHROOM, TANKSTATION VALERIUSSTRAAT; **WESTEN:** HOTEL WTC, KAMER VAN KOOPHANDEL, MEUBELZAAK DE TIJD WONEN, EUROHOTEL; **NIJLÂN:** LIDL*, ALDI*, CAFÉ 'T WAP, DALSHIEM FOTOGRAFIE, PIZZERIA ADRIANO; **ALDÂN:** POIESZ*, SNACKBAR DOUBLE FF, APOTHEEK BENU, ZORGCENTRUM ERASMUSHIEM, ZORGCENTRUM ALDLÂNSTATE, TANKSTATION ALDLÂNSDIJK, MEDISCH CENTRUM LEEUWARDEN; **HEECHTERP/SCHIERINGEN:** POEISZ*, SNACKBAR RONDWEG, WIJKCENTRUM; **CAMBUURPLEIN:** JUMBO*, PRIMERA, APOTHEEK BOITEN*; **WINKELCENTRUM LEEUWERIKSTRAAT:** JUMBO*, PRIMERA TROELSTRAWEG, SNACKPOINT DE LEEUWERIK; **BLEEKLAAN E.O.:** POIESZ*, JUMBO*, TRYATER; **VLIET:** SNACKBAR 'T VLIET, SNACKBAR DE CENTRALE, BAKKER TROMP, HALAL SLAGERIJ ATLAS; **ORANJEWIJK:** ALBERT HEIJN*; **ACHTER DE HOVEN:** EETHUIS POTMARGE, WIJKCENTRUM J.H. KNOOPSTRAAT; **TIJNJEDIJK:** ALBERT HEIJN XL* (MIRO), AKO, VISZAAK HOLLANDER, TUINCENTRUM KLAVER, BP TANKSTATION; **WINKELCENTRUM SNEKERTREKWEG:** JUMBO*; **SCHRANS:** ALBERT HEIJN*, SLAGERIJ VREDE*, DECO HOME, BIO BIJ JANSSEN, FRIESE SCHRIJFKAMER, GALERIE DOET BOERSMA, SCHOOTSTRAVIS*, FIETSSSTATION 058, TABAKSZAAK PETER VAN DER KAMP*; **ZUIDERBUREN:** JUMBO*; **DE HEMRIK:** RESTAURANT JUPITER, GROOTHANDEL MAKRO, SNACKBAR HEMRIK, FRIESCHE OLIE EN VERFHANDEL, OMROP FRYSLÂN; **DE ZWETTE:** SNACKBAR LORENTZ, DE FABRIEK, GROOTHANDEL SLIGRO, CRYSTALIC, MOTOPORT LEEUWARDEN; **GROTE WIELEN:** RESTAURANT DE GROTE WIELEN

CENTRUM LEEUWARDEN: ORANJE HOTEL*, AKO STATION*, STATIONS KAPPER*, CAFÉ DE STEE, CAFÉ WAPEN VAN LEEUWARDEN, RESTAURANT DE WALRUS*, RESTAURANT SPINOZA, RESTAURANT DE YSERMAN, CAFÉ ORANJE BIERHUIS, CAFÉ DE TOETER, IERSE PUB PADDY O'RYAN, WIJNBAR SJODDY, EETCAFÉ HET LEVEN, DE WERELD VAN THEE, HOTEL STADHOUDERLIJK HOF, HOTEL 'T ANKER, HOTEL POST PLAZA*, SIGARENZAAK TETMAN DE VRIES, RESTAURANT DE WAAG, LEKTUURHAL OVER DE KELDERS*, RESTAURANT SARAY, RESTAURANT BOSPORUS, RESTAURANT EINDELOOS, RESTAURANT FELLINI, DOPPIO ESPRESSO*, RESTAURANT DE BURGEMEESTER VAN NAEPLS, FIRE CAFÉ*, BARREVOETS, URKER VISZAAK, RESTAURANT DE KOPEN TUIN, CAFÉ DE MARKIES, LUNCHROOM DE BROODTROMMEL, CAFÉ DE BRASS, RESTAURANT BELLEVUE, RESTAURANT DE VLIEGENDE HOLLANDER, BAGELS AND BEANS, BAKKER BART, SPAR, LUNCHROOM SPIEGELAAR, CAFÉ WOUTERS, DE-CAFÉ, EETCAFÉ DIKKE VAN DALE, DE BRASSERIE MARIA LOUISE, CHINEES RESTAURANT KOTA RADJA, EKO PLAZA*, SLIJTERIJ JELLE, CROISSANTERIE VITTORIO, SNACKBAR ELY'S, ALBERT HEIJN*, VAN DER VELDE BOEKEN*, GALERIE DE ROOS VAN TUDOR, GALERIE DE VRIES, FRIESCHE CLUB, NEUSHOORN, KUNSTKADE, RABOBANK ZAAILAND*, BRASSERIE FRIES MUSEUM*, GRAND CAFÉ Z, SCHOUWBURG DE HARMONIE, HISTORISCH CENTRUM LEEUWARDEN, TRESOAR, BIBLIOTHEEK DBIEB*, VVV ACHMEATOREN, STADHUIS, STADSKANTOOR OLDEHOOFSTERKERKHOF, PROVINCIEHUIS*

WIRDUM: SPAR, HOTEL-CAFÉ DUHOUS • **GROU:** ESSO TANKSTATION, HOTEL OOSTERGO, THEEHUIS, VISZAAK, JUMBO*, POIESZ, SNACKBAR TAMARINDE, EETHUIS AMICAAL • **WARTEN:** SKUTHÛS • **WERGEA:** SUPERMARKT ATTENT HANSMA, SLAGER HARMKE ANEMA • **DRONRYP:** IT HOLT • **MENALDUM:** POIESZ • **JELLUM:** RESTAURANT JONKER SIKKE • **WEIDUM:** HOTEL WEIDUMERHOUT • **AKKRUM:** POIESZ, HERBERGH DE CLEEF, BAKKERIJ BOONSTRA • **REDUZUM:** DE BLAUWE TENT, SLAGERIJ • **WYTGAARD:** DORPSWINKEL DEELSTRA • **STIENS:** ALBERT HEIJN*, POIESZ*, JUMBO*, EATCORNER PITER JELLES, VISKRAAM, BRUNA, PRIMERA, TENNISVERENIGING • **HURDEGARYP:** ALBERT HEIJN, POIESZ, SLAGER RYPMA, PRIMERA, HOTEL VAN DER VALK, VISKRAAM BINNE VAN DER KOOI • **OENTSJERK:** BAKKER BRAAKSMA • **WYNS:** DE WINZE • **GYTSJERK:** ALBERT HEIJN*, TANKSTATION VAN DEN BELT, POSTKANTOOR • **BURGUM:** BOEKHANDEL FRANKE ATSMAN EN ANNEKE JAGER

AANGEPASTE VERSPREIDING WEGENS CORONAVIRUS:
EXTRA KRANTEN BIJ DE SUPERMARKTEN

Prijsvraag

Op de foto in het vorige nummer stond een Bentley geparkeerd voor het stadhuis. Het ging om de hobby van het PvdA-raadslid Jelmer Staal, die niet alleen het collegebeleid testte, maar ook auto's. De keuze was deze keer gevallen op het merk Bentley. Wie Staal mee uit rijden heeft genomen is niet bekend.

Ook een mooi verhaal bij de nieuwe foto? Stuur het dan op naar Stadsblad Liwwadders, M.H. Trompstraat 8, 8921 GH Leeuwarden en u maakt kans op een mooi boek over de historie van Leeuwarden.

VAN DER VELDE BOEKEN

Nieuwestad 57-59
 8911 CJ Leeuwarden
 0582132360

www.boekhandelvandervelde.nl

In restaurant DE GROTE WIELEN bent u van harte welkom voor een kopje koffie of thee, een lunch of menu à la carte. We bieden volop keuze in vlees-, vis- en vegetarische gerechten en wisselen onze menukaart naar gelang de seizoenen. Op onze wijnkaart prijken karaktervolle en fleurige wijnen afgestemd op het gerecht en passend bij de gelegenheid.

RESTAURANT DE GROTE WIELEN • TEL. 0511-431777

GROOT TERRAS AAN HET WATER • BINNENBARBECUE • ZALENVERHUUR
 VERHUUR APPARTEMENTEN AAN HET WATER

Het meest aangename van zijn twee winkels vindt Nauta de ontmoetingen met mensen. 'Die gesprekken zijn altijd leuk. Mensen zijn verrast door de winkel in deze bijzondere omgeving. Ook door de mooie producten die ik verkoop ontstaan er interessante gesprekken. Maar dan moeten ze wel langskomen.'

JAN NAUTA

Door Andries Veldman
Foto Simon van der Woude

'Dit winkeltje is het leukste wat ik ooit heb gedaan.' Hoewel ondernemer Jan Nauta financieel nauwelijks zijn hoofd boven water kan houden, straalt hij een en al plezier uit. Hij zit in zijn winkelcel in de voormalige Leeuwarder gevangenis Blokhuispoort tussen zijn miniatuurbouwwerken van bijzondere makelij. Aan de overkant van de gang verkoopt hij hoeden en petten van kurk. 'Kijk, met behulp van dit elastiekje kun je met dit pistool schieten.'

'Hoe kleiner de gebruiks- aanwijzing, des te beter'

De bouwpakketten met diverse attributen van hout die Nauta verhandelt zijn van het merk Ugears en worden in de Oekraïne gemaakt. De Mechanische Bloem, de Heavy Boy Truck en de Pneumatische motor zijn stuk voor stuk inspirerende objecten die opgesteld staan in het kleine winkeltje. Nauta is een een al enthousiasme, al geeft de huidige staat van de handel daar weinig reden toe. De handel is sinds premier Rutte in oktober zijn tweede lockdown aankondigde vrijwel stil komen te liggen. 'Het is dramatisch sinds Rutte de boel om zeep geholpen heeft.' Gelukkig lacht Nauta bij zijn uitspraak. 'Er komt bijna niemand meer langs.' Dat neemt niet weg dat Nauta voor zijn business (hij exploiteert ook nog een celwinkel met kurk: hoeden, petten, dassen en tassen) genoeg ruimte ziet voor verbetering. Ook voor het internet is hij niet bang. 'Je kunt de spullen hier in het echt zien en je krijgt er een goed verhaal

bij.' Net zoals de eigenaar van de spellenwinkel Spellekijn in het vorig nummer van Liwwadders vertelde, zegt hij: 'Hoe kleiner de gebruiksaanwijzing, des te beter.'

Maar hoe komt nou iemand in deze bijzondere handel terecht? Een echtscheiding zette de Leeuwarder, geboren in de Delistraat, aan het denken. Nauta was jarenlang maatschappelijk werker en werkte via een werkgever voor gemeenten. Dat bracht twee zaken met zich mee: de dingen die fout gaan zijn voor jou, en de dingen die goed gaan zijn voor een ander. Conclusie: 'Ik ga nooit meer in loondienst.' Na de scheiding pakte Nauta zijn grote liefde op: fotografie. Hij volgde de opleiding voor vakfotograaf aan de beroepsopleiding in Apeldoorn en vestigde zich als zelfstandig fotograaf. Geen al te gelukkige keuze in dit tijdsgewricht, zo beseft hij al snel. 'Ik maakte een paar loveshoots in het park Vijverberg bij Tytsjerk en daar zag ik de zus van een bruid

Naast de producten van Ugear heeft Nauta sinds kort ook de bouwpakketten van Time For Machine in de handel. 'De fabrikant wilde dat eigenlijk niet, maar toen ze daar mijn enthousiasme ontdekten voor de bouwpakketten van Ugear gingen zij om. Ik ben de enige die deze pakketten heeft liggen.' Mogelijk dat Nauta het alleenverkooprecht ontvangt voor Time For Machine. Het handelsinstinct mag nog wel iets opgevoeld, zo bleek na een drietal coachingssessies door het Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf. 'Ik had mijn inkoopprijs, zoals in de boeken stond, verhoogd met de factor 2,4 en zo mijn verkoopprijs berekend.' Het bleek een ouderwetse benadering van de handel te zijn. Het IMK adviseerde om te verhogen met de factor 3 of 4. De aloude economische principes bleken bij de mkb-adviseurs bij het oud vuil te zijn gezet. Ook bij het IMK wordt inmiddels het discutabele advies gegeven: vraag wat de gek ervoor geeft. Nauta: 'Ik ben toch meer voorstander van een eerlijke prijsberekening. De prijs van de pet van kruk heb ik een klein beetje verhoogd. Dat achtte ik voldoende.'

met haar telefoon bruidsfoto's maken. Ja, iedereen kan op een knop drukken, maar dan ben je nog geen fotograaf.' Dat Nauta het vak wél onder de knie had bewees hij toen een van zijn foto's werd uitverkoren door het roemruchte magazine National Geographic. 'Iedereen kan foto's naar National Geographic sturen. Dat gebeurt

ook massaal. Ik schrok wel toen ik een email van het blad kreeg om een van mijn foto's in een hoge resolutie op te sturen, bedoeld om op de bekende kalender te staan. Dan sta je wel mooi als één van de twaalf uitverkorenen met jouw bijzondere foto, een portret van een jongen geschoten in Jordanië, op hun jaarlijkse kalender.'

**NOORD
NEDERLANDSE
BESTRIJDINGSDIENST**

Noord Nederlandse Bestrijdingsdienst
Miedwei 4
9081 AJ Lekkum
Telefoon: (06) 5354 3006

**Sierbestrating
Herman split
Steenhandel**

Pallasweg 4 in Leeuwarden
Tel. 058-2893411
Mob. 06-11597041
KOM VRIJBLIJVEND KIJKEN

Se make mij de pis niet lauw

Door Andries Veldman

Het standbeeld van BETJE of ROOSJE COHEN – we weten het niet – bij de spoorwegovergang in de Schrans, waar nu zoveel om te doen is, groeit zo langzamerhand uit tot bovenge-meentelijk icoon. En terecht. Op een mooie zondagmiddag heb ik het beeld eens goed bekeken. Dit beeld is Leeuwarden: een treurige, ietwat dikke vrouw achter een onmodieuze kinderwagen. Betje kan moeiteloos de oude steenklomp Oldehove vervangen. De commotie die de laatste tijd rond het beeld is ontstaan kwam vooral door de herplaatsing, pal naast een lantaarnpaal. Niemand die het ooit had over het beeld, terwijl het er al jaren bij de spoorovergang stond. De combinatie kunst en paal is per ongeluk verrassend goed gekozen. Het geeft in een oogopslag, ook als het donker is, goed weer hoe we in deze stad over kunst en openbare ruimte denken. In deze gemeente zijn dat twee onvergelijkbare grootheden waar we geen raad mee weten. De paal heeft ons wakker geschud.

Het is bewonderenswaardig dat enkele raadsfracties zich hier nu zo druk om maken. In de week dat er opnieuw geruisloos miljoenen heen en weer worden geschoven bijvoorbeeld naar het gesneefde project Cambuur, de WMO-plannen met de door vrijwilligers bemenste huiskamers in haar voegen kraakt en het woonbeleid grote vragen oproept, staan Betje en Roosje prominent op het netvlies van de raadsleden. Wat een magistrale zet: het beeld bij de paal, bedacht ik toen ik daar bij die spoorwegovergang stond. Het plompe van de vrouw achter haar kinderwagen is zeer goed gekozen door beeldhouwster KARIANNE KRABBENDAM. Een topkunstenaar. Als de gemeente het beeld niet achter de paal had geplaatst, zou Krabbendam het zelf voorgesteld kunnen hebben. Om het beeld hangt ook een aura van suspense. Iedereen weet, of zou kunnen weten, dat in de kinderwagen geen kind ligt, daar kijkt de vrouw die achter die wagen zit veel te somber voor. Maar wat ligt er dan wel in die kinderwagen?

Je zou kunnen veronderstellen dat het gehele gemeentelijke cultuurbeleid in die kinderwagen ligt. Zou zo maar kunnen. De grote hoeveelheid geproduceerd papier rond het cultuurbeleid staat in geen verhouding tot de uitkomst. Die laat zien dat we nog altijd geen overtuigende culturele infrastructuur in onze gemeente kennen. De hfabra-verenigingen in de dorpen worden gekort. Die beseffen nu ook wat herindeling met Leeuwarden betekent. Popcentrum Neushoorn en schouwburg de Harmonie zitten al jaren in zwaar weer, daar heeft dat papier in die kinderwagen geen verandering in weten te brengen. De bibliotheek probeert er in de opgedrongen nieuwe locatie Blokhuispoort nog wat van te maken.

Het gebouw Blokhuispoort, dat met haar monumentale status in de hoogste categorie hét visitekaartje voor Culturele Hoofdstad had moeten worden, staat er nog altijd verfomfaaid bij. De inrichting van de zuidoosthoek kan zich meten met de eerste de beste vuilnisopslagplaats. Het is nog een geluk dat de horecamensen de twee binnenpleinen af en toe tot leven brengen. Want het lijkt erop dat de gemeente er met de rug naar toe staat. De wil om er echt iets van te maken ontbreekt. Initiatieven hangen als los zand aan elkaar. Voor de toekomst van Zalen Schaaf wordt gemakzuchtig een prijsvraag uitgeschreven, waarbij het geenszins zeker is dat de winnaar ook wint. In de Westerkerk (voorheen theater Romein) viel de keuze in arren moede op het inmiddels sleetse concept pop-up. Je moet toch wat wanneer je geen ideeën hebt. De voormalige Christelijke Technische School aan de Cornelis Trooststraat is, ondanks acht jaar getouwtrek, nog lang niet zo'n broedplaats als het Eindhovense Stripe-S. En er is niemand die er vragen over stelt.

Het is jammer dat het geweldige beeld van Betje en/of Roosje door alle commotie zo snel is verwijderd in afwachting van een betere plek. Van mij had het beeld bij de paal mogen blijven en had ANDRE RIETVELD, als chauffeur van het college, er dagelijks een ritje langs mogen rijden om onze bestuurders aan hun mistroostig cultuurbeleid te herinneren.

Ook onze wethouder BERT WASSINK worstelt met een paal, zo begreep ik. Die paal met camera staat straks in Warten ter vervanging van de brugwachter in het dorp. Wassink stelde voor de paal iets korter te maken om de privacy van de bewoners te waarborgen. Ik mag hopen dat de wethouder snapt dat het gesprek van de dag in Warten niet echt om de hoogte van de paal gaat. Gelukkig hebben we LUTZ JACOBI nog. Ik vond het al wat stilltjes rond het boegbeeld van de PvdA. Lutz heeft verordonneerd dat de brugwachter op de brug blijft en of Wassink dat maar even wil regelen. Niks geen gemits en gemaar: regelen! Wassink moet nu oppassen, voordat je het weet zet Krabbendam een bronzen brugwachter naast die paal.

OPLEIDING BRON- EN CONTACTONDERZOEK IN CRYSTALIC

Ondanks de crisis houden Tjalling en Jelle Rollema de zaken rondom hun verhuurcomplexen in Leeuwarden behoorlijk aan de gang. Tjalling Rollema: 'Bij aankoop van Crystalic zaten we op vijftig procent verhuur en dat is inmiddels gegroeid naar zeventig procent. De derde en vierde etage zijn in beslaggenomen door het ministerie van Volkshuisvesting die hier de GGD ruimte biedt om mensen op te leiden om het bron- en contactonderzoek uit te voeren. NHL Stenden heeft ruimte gehuurd om les te geven en om aan de anderhalvemeter afstandsnorm te voldoen. Wat dat betreft zijn wij gelukkig met ons ruime gebouw Crystalic.'

De kracht van de Rollema's zit in het snel en flexibel handelen tegen concurrerende prijzen. 'We kunnen snel inspelen op de vraag. We hebben ruimte beschikbaar en kunnen die in allerlei vloeroppervlakten en met de gewenste faciliteiten aanbieden. We hebben mensen achter de hand die precies kunnen maken of installeren wat anderen bedenken. Die hebben aan een half woord genoeg. En mocht het dan toch nog anders moeten, dan doen wij daar niet moeilijk over. Ook nu helpen we kleine ondernemingen door de tijd met een aanpassing van het huurcontract. We hebben belang bij een soepel lopende organisatie en met huurders die met enthousiasme hun zaak runnen. Onze flexibele opstelling blijkt nu goed te werken.'

'Hoewel ik als Cambuur liefhebber gearmeerd ben van het oude stadion, waar ze van mij hadden kunnen blijven zitten, is de bouw van een nieuw stadion vlakbij Crystalic een opsteker van jewelste. De bouw haalt deze bedrijvige hoek van de stad enorm omhoog. Het gebied krijgt een boost, net als de ondernemingen die in Crystalic een plek huren.'

Over de ontwikkelingen in en rond de voormalige Frico kaasfabriek en de kantoren van Stork op de Hemrik zijn de Rollema's eveneens goed te spreken. 'De loodsen en kantoren op dit Da Vinci Businesscentre zitten nu voor negentig procent vol. Huhtamaki is een prachtig bedrijf waar men volop werkt aan research en ontwikkeling van milieuvriendelijke verpakkingen. Verder zijn hier gevestigd de Technische Unie (distributie), Kooistra.com (partijgoederen), meubelmakerij, scheepsrestaurantbedrijf, twee sportscholen en Storage Spot (verhuur van opslagruimtes). Binnenkort vestigt zich hier het bedrijf Belle Fleuria uit Den Haag, dat is een groothandel in zijden bloemen en in winkelinrichting.'

De verhuur van kantoorruimtes in Emmastate (het voormalige PEB-kantoor aan de Emma-kade) is stabiel. 'Wat jammer is, is dat het Koepeltheater gesloten is vanwege corona. De loop begon er net een beetje in te komen. Wat ernstiger is, is dat we huurders op de Hemrik missen omdat de stroomleverancier de stroombehoefte niet kan leveren. De overheid wil vergroenen maar vergeten de infrastructuur aan te leggen. We hadden het plan om onze daken vol met zonnepanelen te leggen, maar nu die niet wegens capaciteitsproblemen aangesloten kunnen worden op het net hebben we dat plan afgeblazen.'

OPVALLEN IN LIWWADDERS? BEL REMCO JAN VELDMAN 06-25223490

REDACTIONEEL

Zoals eerder gezegd, pakken wij zaken waarmee u zit graag op. We zien dat u onze journalistieke activiteiten waardeert en daarom doen wij een beroep op u. Wanneer u deze artikelen van belang vindt, dan nodigen wij u uit om donateur te worden. Uw bijdrage is zeer welkom. U kunt uw bijdrage overmaken op NL06 RABO 0320.2000.51 o.v.v. Liwwadders Journalistieke Producties.

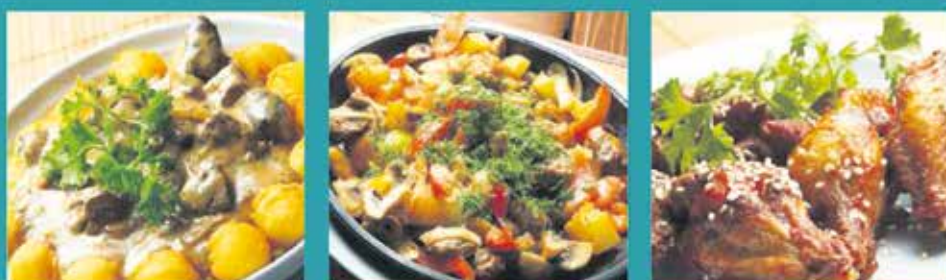
U merkt het wel: Liwwadders is niet zomaar een huis-aan-huisblaadje. Liwwadders is op meer dan 170 plaatsen (supermarkten, kantines, sporthallen, wachtkamers en stamtafels) gratis verkrijgbaar in de gehele gemeente Leeuwarden en ook daarbuiten. Is-ie op, dan wordt er aangevuld. In enkele Leeuwarder wijken en in het dorp Grou wordt Liwwadders af en toe huis aan huis bezorgd. Ook in Akkrum, Gytsjerk, Hurdegaryp, Oentsjerk en Stiens is de krant verkrijgbaar. Nieuw is de verschijning in Beetgumermolen. Daar wordt Liwwadders sinds kort op verzoek huis aan huis bezorgd.

Bent u als ondernemer geïnteresseerd in een bedrijfsreportage? In een mooi verhaal dat gratis wordt doorgeplaatst op onze goedbezochte website?

Neem dan contact met ons op: tel. 058-2133138 of info@liwwadders.nl

Ook in dit nummer treft u enkele artikelen aan die eerder op onze websites www.liwwadders.nl en Dossier Liwwadders verschenen. We vonden ze belangrijk genoeg om ze ook in de papieren krant af te drukken.

Probeer nu onze proefactie: 3 maaltijden voor slechts € 10,-

Ontdek het gemak en de smaakbeleving van de ambachtelijk bereide maaltijden door de vakbekwame koks van Maaltijdservice aan Huis. Wij nodigen u uit om kennis te maken met onze gezonde en gevarieerde maaltijden door middel van een smakelijke proefactie.

Vul onderstaande antwoordkaart in en ontvang geheel vrijblijvend drie maaltijden voor slechts € 10,-!

* Na het ontvangen van de antwoordkaart nemen wij zo snel mogelijk contact met u op over het leveren van de drie maaltijden.

Maaltijdservice aan Huis is onderdeel van de Interzorg Groep: voor al uw Thuiszorg, Woonzorg, Maatschappelijke Zorg en Maaltijdservice

Foerwerstersijl 71 | 9172 PS | Ferwert | 088 - 5180200 | www.interzorggroep.nl

Geen postzegel nodig

✓ Ik maak gebruik van de proefactie en ontvang graag eenmalig 3 maaltijden voor slechts € 10,-

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

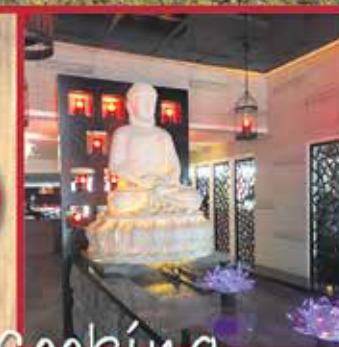
Telefoon: _____

E-mail: _____

Maaltijdservice aan Huis

Antwoordnummer 6700

9172ZXFERWERT

Live Cooking

NIEUW Takeaway

Sushi - Teppan yaki - Wok to go - E10 diner box

ALL-IN arrangement van 2 uur incl. softdrinks

Rijksstraatweg 17
9256 XD Ryptsjerk

0511-432222
Dinsdags gesloten

www.wokpaleisfryslan.nl

Vuurwerk-Boulevard.nl

10 STUKS
VOOR
€ 7,50

F1013
Silberfontänen

VAN
17,95
VOOR
€ 10,00

7075
Sierfonteinen Pakket XL

35 STUKS
VOOR
€ 4,00

02578
Thunder Clouds

€17.50
PER SLOF
100 STUKS

F1014
Luchthuiler Schreihalls

5 STUKS
VOOR
€ 7,50

F1004
Bengalfener Mix

€ 21,50
PER SLOF
100 STUKS

F1011
Silberheuler slof
100stuks

Apolloweg 2, 8938 AT Leeuwarden

**ONLINE
BESTELLEN**

WWW.VUURWERK-BOULEVARD.NL

BETALEN

MAKKELIJK ONLINE VIA IDEAL & GEEF DAG
TIJDSTIP KENTEKEN DOOR // OF JE ADRES

**AFHALEN
OF BEZORGEN**

OP DE HEMRIK: APOLLOWEG 2, 8938 AT LEEUWARDEN

SNAPTE?!

SUFFIE, JE WEET TOCH WEL...

PIETER LUKKES

Enkele opvallende gebeurtenissen uit de jaren 80 van de vorige eeuw zijn: 1981: zorgen over zure regen met 'Waldsterbe' als gevolg; 1982: Falklandoorlog; 1983: 550 000 mensen protesteren in Den Haag tegen de plaatsing van kruisraketten; 1985: Joop Zoetemelk (38 jaar oud) wordt wereldkampioen wielrennen; 1986: het eerste computervirus verschijnt; 1987: de 5 miljardste wereldburger wordt geboren (nu bijna 8 miljard!); 1989: val van de Berlijnse muur. Afgezien van de gebeurtenissen in Berlijn, die de nationale huis-tuin-en-keukenpolitiek ontstegen, was er niet veel reuring. Politici en organisaties die het moesten hebben van de waan van de dag met bijbehorende spectaculaire krantenkoppen, zullen hebben zitten duimendraaien. Toch was er reuring in de maak. Want in de loop van de jaren 80 bleken milieu en klimaat veel gemeenschappelijks te hebben. Voldoende om ook de politiek te activeren.

ALS BIJ TOVERSLAG

Geïnspireerd door de Club van Rome was de milieubeweging er van meet af aan van overtuigd dat de (westerse) mens de veroorzaker was van alle milieueellende. Ook het klimaat baarde zorgen. Tijdens de jaren 70 overheerste het gevoel dat er koudere tijden op komst waren. Het woord ijs tijd viel. Anders dan bij 'milieu' was het onmogelijk om de schuld voor deze droefenis in de schoenen van de westerse mens te schuiven.

Begin jaren 80, toen de koude uit de lucht ging en er een periode van opwarming intrad, veranderde dat als bij toverslag. Wie denkt dat het mildere weer met vreugde werd ontvangen heeft het mis. De opwarming werd meteen als 'bedreigend' geëtiketteerd. De schuldige was snel gevonden: diezelfde westerse mens. Vanaf nu liepen milieu en klimaat in één spoor. De signalen die door deze partijen werden uitgezonden bereikten ook de United Nations. Die reageerden door een aparte organisatie voor klimaatverandering in het leven te roepen: het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). Het plaatsen van klimaatverandering op de politieke UN-agenda betekende een megasucces voor de pressure-groepen.

HAANTJE DE VOORSTE

De impact hiervan is enorm geweest. Vooral de West-Europese landen hebben, aldus prof. dr. ir. Pier Vellinga, het nieuwe klimaatbeleid omarmd. (De politici in andere werelddelen hadden waarschijnlijk wel wat anders aan hun hoofd). Daarbij vond de verkondiging van de klimaatboodschap top-down plaats (Vellinga). Ofwel: over de hoofden van de burger zonder die erin te kennen. Hogervorst en Dietz (WRR, wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid, 2015) voegen hieraan toe dat ons land van meet af aan voorop liep in de verkondiging van de nieuwe leer. Politici en ambtenaren zwierden uit om de wereld te overtuigen van de ernst van de klimaatverandering en van de

noodzaak om daar iets tegen te doen. In de grote mensenwereld moeten voorlopers het goede voorbeeld geven. In dit geval door het doen van toezeggingen en het aangaan van verplichtingen. Het nieuwe klimaatbeleid zorgde ervoor dat tussen 1985 en 2005 het aantal beleidspersonen in de sectoren milieu en klimaat meer dan verdrievoudigde. (Hogervorst/Dietz)

ONDERBOUWING GEZOCHT

James Hansen (NASA Goddard Institute for Space Studies) hield in 1988 voor een Amerikaanse senaatscommissie een indringend betoog over de gevaren van klimaatverandering en de – in zijn ogen – kwalijke rol die CO2 daarin speelde. Als gevolg daarvan werd de beperking van de CO2-emissies speerpunt van het beleid. Alom werd ingezet op CO2-vrije manieren van energieopwekking. Windenergie bleek daarvoor uiterst geschikt. Bijgevolg verschenen ook bij ons overal windturbines in het vlakke landschap. Wat was daarvan de balans tussen kosten en baten? En losten die turbines echt een probleem op? Pogingen mijnerzijds om antwoord op die vragen te krijgen faalden op alle beleidsniveaus. Dus zat er niet anders op dan zelf 'lewie-waaiweg'; sociaal-geografische maatschappelijke kosten-batenanalyse van windenergie' op te stellen. (2003; 96 pag.) Daaruit bleek windenergie peperduur, weinig effectief, landschapsverslindend en niet duurzaam te zijn. Naar aanleiding van deze bevindingen stelden leden van de CDA en VVD fracties vragen aan de minister van EZ. Die schepte hen af met wat zij zelf een kluit-in-het-riet-brief noemden.

VROM IS OPENHARTIG

Ook aan de minister van VROM vroeg ik om een onderbouwing van windenergieprojecten. In antwoord daarop kwam er in 2004 een brief waarin de minister schreef: "U pleit voor beoordeling van windenergie met behulp van een kosten-bate-

nanalyse omdat er sprake moet zijn van een vrije en objectieve keuze over de bevordering van overheidswegen van windenergie. Ik veronderstel echter dat ik U de rijksnota's niet behoef te citeren waarin achtereenvolgende kabinetten uitspreken dat er op dit punt geen vrije keuze is.' Na enig peinzen ben ik tot de conclusie gekomen dat de minister hier in feite zegt:

* Suffie, je weet toch wel dat na 1990 door politici en ambtenaren overal ter wereld is verkondigd dat ons land het braafste jongetje van de klas is. Dat heeft navenant veel verplichtingen opgeleverd. Door die verplichtingen is mijn beleidsvrijheid nu nul.

* Destijds had er een maatschappelijke kosten-batenanalyse en een analyse van nut en noodzaak moeten gebeuren. Daar is toen geen sprake van geweest. Onze gezanten zijn toen uitgezworven met een mening over klimaatverandering maar zonder enige onderbouwing.

Natuurlijk kon de minister niet schrijven dat haar voorgangers nalatig zijn geweest in het analyseren van de kwaliteiten of diskwaliteiten van de te nemen klimaatgerelateerde maatregelen. Dat die analyses niet zijn gemaakt is een bestuurlijke blunder geweest. Want het klimaatbeleid zal ons de rest van deze eeuw zowel financieel als maatschappelijk als een blok op de maag liggen. Daarom moeten de klimaatmaatregelen op zijn minst dezelfde toetsing ondergaan als vandaag de dag het coronavaccin. Voor hoeveel procent zijn ze gegarandeerd effectief, hoe lang zijn ze werkzaam, welke (maatschappelijke) bijwerkingen zijn er en hoe ziet het door wie te betalen kostenplaatje eruit? Tot op de dag van vandaag ontbreken de antwoorden op die (klimaat)vragen.

KANNIBALISME

Het statement van de minister kan ook worden opgevat als een SOS voor het in nood verkerend ministerie. Waarom? Dat ministerie heette ooit VRO

(Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening). In 1982 werd Milieu toegevoegd en werd het VROM. Die M bleek een koekoeksjong te zijn. Want vanaf dan noemden de ministers zich 'minister van milieu'. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening verdwenen naar de achtergrond. Op zijn beurt werd het milieubeleid overvleugeld door het klimaatbeleid. Dat klimaatbeleid werd niet bij VROM gestald, maar werd een speeltje van meerdere ministeries. De namens vele ministeries gepubliceerde VROM-nota 'Vaste waarden, nieuwe vormen' (2002) meldde dat de minister van EZ de energietransitie trok. Dit laatste ministerie ging vanaf 2017 Economische Zaken en Klimaat heten. Eigenlijk zou het 'EZ en klimaatfinanciering' moeten heten. Want het klimaatbeleid wordt top-down gedomineerd door belangengroepen. Kijk wie er aan de klimaattafels zaten, naar de Urgenda-zaak en de aanklacht van begin december 2020 tegen Shell vanwege onge-

hoorzaam klimaatgedrag en het is duidelijk welke organisaties het klimaatbeleid bepalen. Het zijn door eigenbelang gedreven syndicaten die geen boodschap hebben aan democratische besluitvorming en aan de onderbouwing daarvan door wetenschappelijk onderzoek.

VROM is aan dit alles te gronde gegaan. Het ministerie werd per 14 oktober 2010 opgeheven. Voor de kwaliteit van de planologie en de ruimtelijke ordening alsmede voor de schoonheid van ons land betekende dat een ramp. Kijk buiten de stad om je heen en je ziet de bewijzen ervan.

SLOTSOM

Het hedendaagse klimaatbeleid is gebouwd op de talloze blunders uit de afgelopen 30 jaar. Zonder eerst die blunders te herstellen kun je de mensen dit beleid niet aandoen.

LEEWARDEN, DECEMBER 2020
PIETER LUKKES, PROF. EM. GEOGRAFIE

JANSMA WONEN

GRATIS INTERIEURADVIES AAN HUIS?

MAAK EEN AFSPRAAK

#FLATTENTHECURVE

Winkelplein Hurdegaryp | www.jansmawonen.nl

Dalstra oliebolleakraam

De smakelykste oliebolle fan liwwadden
is geopend tm 31 december bij de praxis mega
en tuin Leeuwarden.
Oudejaarsdag open van 08.00
tot 1700 uur.

hubo

Hubo Woudstra

HET adres voor: Drempelhulp, SecuCare anti-slip matten,
SecuCare toiletverhogers, SecuCare bed- en
meubelverhogers.

Hobbemastraat 5 • 8932 KZ Leeuwarden
058-2155414
www.leeuwarden@hubo.nl

**WIJ WENSEN U EEN GOED EN GEZOND NIEUWJAAR
OOK DAN STAAN WE WEER VOOR U KLAAR**

Allround riolspecialist?
Boonstra Rioolservice
U heeft ons nu nodig? BEL!
06 22 49 88 24

De Glaszetter van Leeuwarden
Glaszetter nodig? Bel nu 058-2124160

Tjitte's Glas
Van Ostadestraat 49a • Leeuwarden
www.tjittesglas.nl • info@tjittesglas.nl

STADSBLAD LIWWADDERS OOK VERKRIJGBAAR BIJ:

* SINT ANNAPAROCHIE: ALBERT HEIJN EN KRINGLOOP
NOCHRIS * BERLIKUM: POIESZ * FRANEKER: POIESZ,
ALBERT HEIJN * HALLUM: SPAR * MENALDUM: ROB'S
TUINCENTRUM EN KRINGLOOP NOCHRIS * BURGUM:
PLUS MARKT, POIESZ, JUMBO EN BOEKHANDEL * VEEN-
WOUDEN: PLUSMARKT * DE WESTEREN: POIESZ

CONTAINER HUREN VOOR UW AFVAL?

WWW.LEEUWARDEN-RECYCLING.NL

FNP-LJOUWERT WINSKET JIMME IN SÛN EN
FEILICH 2021
EN FOAR ELKENIEN SA GAU MOOGLIK WER
IN KRÛPKE EN IN PRAATSJE

ME-TOO IN LEEUWARDER POPCENTRUM

Vrijwilligers en stagiaires voelen zich niet veilig in Neushoorn

Door Andries Veldman

Een aantal vrijwilligers en stagiaires van Neushoorn voelt zich er niet veilig binnen het popcentrum. De jongeren beschuldigen technici van machtsmisbruik. Meiden worden verleid tot seks en het gebruiken van drank en drugs. 'De klacht bereikt de leiding niet of wordt stelselmatig gebagatelliseerd', zeggen zij. De leiding van Neushoorn is zich van weinig kwaad bewust. Adjunct-directeur Ruben Langerak: 'Het is hier beslist geen Sodom en Gomorra.' De leiding van het popcentrum geeft toe dat er 'wel eens' incidenten zijn. Seks met stagiaires op het balkon? Me-Too aan het Ruiterskwartier? In beslag genomen drugs die worden geconsumeerd in de personeelsruimte? Het levert bij de leiding van Neushoorn verbaasde gezichten op. Het feit dat er een pistool in beslag is genomen, later bleek het te gaan om een neppistool, heeft de politie nooit bereikt. Er is rond de cultuur bij Neushoorn eerder sprake van een gereformeerde jongelingvereniging met bijbehorende keurige protocollen, vindt men.

Diverse vrijwilligers en stagiaires van Neushoorn hebben het popcentrum de rug toegekeerd omdat zij zich niet veilig voelen. Ze beschuldigen werknemers van Neushoorn van intimidatie, aanranding en seksuele uitpattingen. Ook is het vrije gebruik van drank en drugs deze vrijwilligers en stagiaires een doorn in het oog. De opgestapte vrijwilligers vonden geen of onvoldoende gehoor bij directeur Yvonne Bleize van Neushoorn. Volgens hen heeft Bleize zaken op hun beloop gelaten, afgedekt en de meest kwetsbare medewerkers onvoldoende beschermd. Bleize, inmiddels geen directeur meer, zeggen zij, koos ervoor de klachten onder de pet te houden. Onder deze vrijwilligers bevinden zich diverse stagiaires van de opleiding D'Drive van het Friesland College. Enkelen zijn minderjarig.

De klachten van de vrijwilligers, die soms tot in de ochtend werkzaamheden verrichten, spitsen zich toe op de bejegening door vooral technische medewerkers. Het hoofd techniek wordt meerdere malen in verband gebracht met seksuele uitpattingen die in het lichtok van het popcentrum en in de publieke ruimte in de grote zaal hebben plaatsgevonden. Andere technici en medewerkers zijn van dezelfde praktijken beschuldigd. Enkele voormalige vrijwilligers verklaren getuige te zijn geweest van seks tussen medewerkers en stagiaires. Naast het befaamde lichtok was de bovenring in de grote zaal van Neushoorn een geliefde locatie voor intiem contact. 'Dan ging er iemand mee vanuit de personeelsruimte naar boven. Bij de deur stond een ander om een oogje in het zeil te houden.'

Deze vrijwilligers vertellen verder dat het toelatingsbeleid en de controle op drugsbezit zo lek is als een mandje. 'ID-kaarten werden lang niet altijd gecontroleerd. Soms werd iemand eruit gepikt, vaak op grond van uiterlijke kenmerken. Ik heb gezien dat een deel van de drugs niet in de kluis belandde, maar in een bak. Die bak stond later op

tafel in de personeelsruimte. Tast maar toe, werd er gezegd.' Ook wordt er in de personeelsruimte volop alcohol geconsumeerd. 'Er was drank in overvloed. Kannen bier en flessen wijn werden er gehaald en niet opgeschreven. Toe, drink maar. Ik breng je wel naar huis.'

Een personeelslid dat door de eerste directeur van Neushoorn Jan Pier Brands was ontslagen werd door zijn opvolger Yvonne Bleize weer in genade aangenomen.

Bestuur: het is hier beslist geen Sodom en Gomorra

Veel klachten houden verband met de werkhouding van het hoofd techniek. 'Hij werd vaak op het matje geroepen. Veel meiden wilden hem niet in hun buurt hebben.' Hoewel de technicus herhaalde malen op zijn gedrag werd aangesproken, liep hij tot voor kort nog rond in Neushoorn. Zelfs in de covid-periode is hij nog actief geweest in het popcentrum. 'Uiteindelijk werd zijn vast dienstverband verbroken, maar werd hij daarna opnieuw ingehuurd als zelfstandige.'

Deze vrijwilligers en stagiaires voelden zich niet veilig binnen de muren van het popcentrum. Aanvankelijk omarmden zij de vrije rock-'n-rollcultuur, maar na enige tijd werd hen de contouren van de machtsverhoudingen duidelijk. Meiden werden door de oudere werknemers als prooi beschouwd. 'Wat ik zag, daar maakte ik me aanvankelijk niet zo druk om. Ik was nieuw en net in de muziekwereld aan het werk. Alles was anders voor mij en ik wist niet wat normaal was binnen zo'n centrum en wat juist niet. Pas na een jaar begonnen mij dingen op te vallen. Ik zag vrijwilligers en soms minderjarige stagiaires stiekem naar ruimtes gaan waar ze lang bleven hangen. Ruimtes die afgesloten zijn zonder camera's. Ze kwamen verwilderd weer naar buiten. Vrouwen werden op de kont geslagen, of ze dat nu wilden of niet. Om de haverklap werden er seksistische opmerkingen

gemaakt en vrouwen werden vernederd. Ik zag seks op de werkvloer tijdens shifts, terwijl bezoekers gewoon beneden een concert bijwoonden.' Een andere getuige: 'Er is seks bedreven op de eerste ring. Dat gebeurde zelfs tijdens concerten.'

De productieleiders van Neushoorn waren getuige van het openlijke gebruik van drugs in de personeelsruimte. 'Dat hebben we allemaal zien gebeuren tijdens de werkdiensten en bij de

nazit. Soms werd er binnen op het balkon gerookt. Ik heb gezien dat er drugs werden gehaald en geconsumeerd door het personeel. Een enkele keer werden de productieleiders hierop aangesproken, maar verder gebeurde er niks. Ze letten er nu wat meer op omdat Neushoorn onder schot staat.' Vrijwilligers zeggen door de productieleiders niet serieus genomen te zijn toen ze hierover klaagden.

Voormalige directeur Yvonne Bleize, geconfronteerd met de uitpattingen binnen haar popcentrum, reageert verbaasd. In eerste instantie zegt zij dat de klachten van de vrijwilligers en stagiaires haar niet bekend voorkomen. Bleize is van huis uit communicatie-expert en huldigt het adagium: niet wijven in een vlek. Bleize timmert met haar communicatiebureau aan de weg onder het motto 'Shaking up the workplace'. Op haar website spreekt zij over 'een moreel kompas' bij organisaties. Met dit kompas in de hand kunnen organisaties zorgen voor 'meer gezamenlijke verantwoordelijkheid en ethisch handelen'. Na haar aanvankelijke verbazing belt Bleize terug en zegt zich één specifiek geval tijdens haar driejarig directeurschap te kunnen herinneren. 'Dat speelde enkele jaren geleden.' Van structurele misstanden op gebied van intimidatie, aanranding, seks en ongelimiteerd gebruik van drank en drugs is haar niets bekend.

TWEE GEZICHTEN KIJKEN MET VERBAASDE OGEN: SEKS OP DE WERKVLOER, IN NEUSHOORN? OP 22 MAART POST EEN VAN DE TECHNICI VAN NEUSHOORN OP FACEBOOK EEN BERICHT VAN HET AMERIKAANSE CNN: SEX WITH A SOUND ENGINEER CURES CORONAVIRUS. LACHEN!

Haar informatie beperkt zich tot het ene geval, waarvan zij vindt dat deze met een korrel zout genomen moet worden. Bleize kwalificeert hierbij de klager als 'labiel'.

Ook voorlichter Jan Dijkma van het Friesland College is zich van geen kwaad bewust. Dijkma, actief basgitarist en als geen ander bekend met het rock-'n-rollmilieu, doet navraag bij zijn opleidingsmanager, die hem verzekert van geen misstand te weten. Dijkma: 'Bij ons zijn deze geluiden van studenten niet bekend.' Een politiewoordvoerder, gevraagd naar eventuele aangiften en aanhoudingen waarbij sprake was van drank, drugs en seks, duikt in de

annalen en komt niet verder dan een aanhouding bij een R&B-concert. Over de inname van drugs bij Neushoorn gaat de politie niet, zegt de woordvoerder.

Voorzitter Tamara Bok en adjunct-directeur Ruben Langerak van Neushoorn vertellen tijdens een ontmoeting dat het 'bieden van een veilige werkplek belangrijk is'. Aanvankelijk wensen de twee bestuurders de geschetste problematiek te beperken tot een geïsoleerd incident. 'Het is hier echt geen Sodom en Gomorra', zegt Langerak. Na enig navragen blijken er toch 'enkele incidenten' te hebben plaatsgevonden, waarvan de meesten het bestuur niet hebben bereikt. Langerak zegt dat het hoofd techniek als vaste medewerker is ontslagen omdat hij niet beschikte over een juiste taakopvatting ten opzichte van artiesten. Dat een maandenlange relatie met een minderjarige stagiaire van het Friesland College hier debet aan was, ontkent de adjunct-directeur. Op de vraag of tijdens die maandenlange relatie geen bellen af hadden moeten gaan, komt geen helder antwoord. De technicus is na zijn ontslag enkele malen als freelancer door Neushoorn ingehuurd. Voorzitter Bok hierover: 'Hij beschikt over goede technische kwaliteiten.'

DEZE REPORTAGE KWAM TOT STAND DOOR GESPREKKEN MET VRIJWILLIGERS, ONDERSTEUND MET VERSLAGEN, FOTOMATERIAAL EN CHATBERICHTEN. DE NAMEN VAN DE BETREFFENDE VRIJWILLIGERS ZIJN BIJ DE REDACTIE BEKEND.

Bok en Langerak wijzen op protocolaire afspraken hoe om te gaan met vrijwilligersactiviteiten binnen Neushoorn die in het kort op een flyer staan vermeld. De inname van drugs bij de deur van Neushoorn vindt plaats door de ingehuurd beveiligingsdienst. Langerak vertelt dat hem niet goed duidelijk is wat er wordt ingenomen en wat er vervolgens precies met de ingenomen drugs gebeurt. Registratie van de ingenomen drugs vindt niet plaats, zegt Langerak. Bok noteert dit als een punt van aandacht. Wanneer de ingenomen drugs door het beveiligingsbedrijf worden opgehaald, is Langerak niet goed duidelijk. 'Eens in de paar weken.' Bok vindt dit ook een zaak die nader moet worden onderzocht. Dat de drugs door slechts één particuliere beveiligiger worden ingenomen blijkt binnen de cultuur van Neushoorn niet ongewoon te zijn. 'Anders zouden we aan de integriteit van de beveiligers moeten gaan twifelen.' Tamara Bok herinnert zich wel de inname van wat zij noemt 'een rekvisiet'. Bij Neushoorn blijkt het te gaan om een nepwapen. Ook bij de inname van dit wapen is de politie buiten de deur gehouden. De kwestie werd intern opgelost.

Over seks, drugs- en drankgebruik in de personeelsruimte van Neushoorn zeggen de twee bestuurders niets te weten. Langerak kijkt verbaasd bij de opmerking dat er tijdens concerten seks door werknemers van Neushoorn op de binnenring van de grote zaal wordt bedreven. Slechts éénmaal is door een vrijwilliger gebruik gemaakt van de diensten van psycholoog Lourens Touwen, die door Bleize is gevraagd om als onafhankelijk meldpunt op te treden. De betreffende vrijwilliger zegt na het deponeren van de klacht van de psycholoog niets meer te hebben vernomen. Touwen verklaart desgevraagd dat hij geen opdracht had om contact te onderhouden. 'Ik gaf alleen advies.' Voorzitter Tamara Bok en adjunct-directeur Ruben Langerak zeggen dat er geen verband is tussen het opstappen van Bleize bij Neushoorn en haar inzet voor het popcentrum. De twee bestuurders vinden dat de meeste medewerkers van het popcentrum naar behoren hun taken hebben uitgevoerd.

HEROPVOERING NIEUWESTAD

De tijd staat niet stil en wat geweest is komt nooit meer terug. Het kan gewoon niet, dat is bekend, maar soms zou je best eens willen ingrijpen. Niet een beetje, maar tot in detail. Met heel veel geld en energie zou het moeten kunnen om de Nieuwestad en de belangrijke winkelstraten daaromheen helemaal terug te bouwen naar het beeld van de late jaren vijftig, vroege jaren zestig. Dat zal nog niet meevallen. Zo heb je de Achmeatoren en het nieuwe Provinsjehûs, die overal bovenuit steken, maar daar gooien we dan wel een doek overheen. De rest moet te doen zijn.

Via crowdfunding, we leven nu wel in de eenentwintigste eeuw, gaan we de benodigde miljoenen binnenslepen, want subsidie zullen we er wel niet voor krijgen. En dan kan het beginnen, het zoeken van de architecten, de bouwvakkers en de acteurs, want alles moet kloppen. In Ivoorkust hebben ze het Vaticaan nagebouwd, in Japan stukken van Amsterdam, dus geen gemor dat zoiets onmogelijk is. En daarna gaan we met elkaar lekker jaren zestigje spelen.

Door André Keikes • Foto André Keikes

WAARHEEN LEIDT DE PIJL

Het moet ooit heel onschuldig begonnen zijn: met de wijsvinger. Maar sinds we bevangen zijn geraakt door ordeningsprincipes, is er geen houden meer aan: pijlen all over the place. Bij het voorsorteren, in- en uitvoegen, verpakkingen openen, elektronica in- en uitschakelen, websites, overal tref je pijlen aan. De pijl is de moeder aller pictogrammen; van die teken-tjes waarmee je in één oogopslag moet kunnen zien wat er bedoeld wordt. Alleen zijn er vandaag de dag wel erg veel pictogrammen. En door de corona-epidemie is het aantal pijlen en verwante boodschappjes ook nog eens explosief gegroeid.

Goede bedoelingen. Breek me de bek niet open. Pictogrammen vallen zonder twijfel onder de goede bedoelingen. Want: geen ellenlange, vaak ondoorgrondelijke uitleg in woorden meer, maar een simpel teken-tje dat overal ter wereld begrepen kan worden. Goed idee, maar zoals wel vaker gebeurt, gaat iedereen er mee aan de haal. Je hebt officiële pictogrammen, met een zogeheten ISO-label, verkeersborden, die je zonder problemen tot de pictogrammen kunt rekenen, maar ook nog talloze minder geslaagde dingetjes.

Op een gemiddelde vuilniswagen van Omrin staan zo maar zeven, acht waarschuwingspictogrammen, variërend van dode hoek

tot kans op letsel door mechanische bewegingen. Ze zijn alleen van belang als bewijs om bij een ongeval juridische claims te voorkomen. Zeker niet omdat ze zo mooi uitkomen bij het Omrin-rood. Als toevallige passant hoef je je dus niet geroepen te voelen ze te gaan ‘lezen’.

Dan heb je ook nog de emoticons (iOS en Android kennen er al een kleine duizend) en talloze bedrijfslogo’s, die dezelfde beeldtaal als pictogrammen trachten te spreken (achter de woorden Friesland Campina staat in het logo overigens niet ‘nin’, zoals ik lang dacht, maar een gestileerd kroontje).

Aan één oogopslag heb je dus al lang niet meer genoeg. Hele

wolken pictogrammen waaien je in je gezicht, bijvoorbeeld op spoorstations en luchthavens. En of ze nu officieel goedgekeurd zijn of niet, de overdaad schaadt. Maar dan de pijl, die doet al jaren wat hij moet doen, namelijk een richting aangeven. Het is misschien wel de enige coronamaatregel die voor iedereen helder is. Of valt ook dat tegen?

Engelsen rijden al jaren aan de ‘verkeerde kant’ van de weg. Ook wandelend gaan ze tegen ons gevoel van logica in. Kom je hier dus een welwillende inwoner van dat eilandenrijk op straat tegen, dan is de kans groot dat hij of zij hoffelijk naar links uitwijkt om niet tegen je aan te botsen, terwijl jij gezagsgetrouw naar rechts uitwijkt, waarmee de aanvaring

een feit is. Goede bedoelingen leiden niet altijd tot het gewenste resultaat. Nu corona in het land is, zien we deze Angelsaksische

invloeden terug op de Nieuwestad, waar je (let op de pijlen) bij de internationale modeketens ZARA en Costes aan de linkerkant

Wat je zoekt, wilde de verkoopster weten.

Door André Keikes • Foto Historisch Centrum Leeuwarden

Het vak van winkelier of verkoper/verkoopster, was in die jaren voor een belangrijk deel ook een van adviseur. Dat hoor je nog steeds wel, maar het is niet meer te vergelijken met toen. We hadden het al over de magische invloed van witte jassen, maar ook zonder zulke kledingstukken die gezag inboezemden, was er nog genoeg te adviseren op andere, dus minder medisch aandoende vlakken. Het was bijvoorbeeld zeker niet de bedoeling een schoen uit een schap te pakken en zelf te gaan passen. Wat zouden we nu krijgen!

Schoenen diende je enigszins te omschrijven en dan ging de verkoopster naar achteren om een handjevol dozen te halen. Jou in stille vertwijfeling achterlatend. Of misschien ook wel niet, je was immers nog nooit bij Scapino geweest, want die bestond nog niet. Wel bij Van Haren misschien, maar die zag er toen ook nog niet uit zoals nu. Hun logo was een lachende schoenzool en de verkoopsters waren de baas in de zaak. Klanten gingen zitten en kregen een schoen rond de wreef geduwd. Daarop mocht de klant keurend heen en weer wandelen, want een nieuwe schoen of twee haalde je niet elke dag. Veertig gulden gaf je niet zo maar uit. Dat realiseerden de verkoopsters zich ook wel. Voor schoenen kopen moest je beslist een half uur uittrekken. In gevallen van

mensen met ‘moeilijke voeten’, kon het ook wel een uur nemen. Was je nog niet aan de beurt, dan zat je je te verbijten, maar zo ging het, dat wist je.

Als kleine jongen die al zo groot was dat hij alleen schoenen mocht gaan kopen, was het bezoek aan een schoenwinkel een heel avontuur. Daar zat je dan tussen de volwassenen, met twee briefjes van 25 gulden in je broekzak. Wat je zocht, wilde de verkoopster weten. ‘Nieuwe schoenen’, zei je zacht. Wat zowel de verkoopster als de omringende damesklanten tot een superieur lachen bracht. Ach, zo’n knaapje. En dan kwam de verkoopster terug met drie of vier dozen. Zij had voor jou al een inschatting gemaakt. Maar toen de deksel van de eerste doos openging, durfde je nog net te zeggen: ‘ik bedoelde

open schoenen’. Weer dat lachen om je heen, maar nu harder. De verkoopster mocht in zulke gevallen ook hoofdschudden over zo veel onvolwassen gedrag. ‘Hij bedoelt natuurlijk sandalen’, zei ze over je hoofd heen. En dan koos je vervolgens maar de eerste de beste ‘open schoenen’ waar ze mee aankwam. Omdat je zo dolgraag weer naar huis wilde.

Er zijn tegenwoordig winkels, bijvoorbeeld filialen van drogisterijketens, waar de misschien wel tien verkopers je werkelijk állemaal goedemorgen dan wel -middag wensen, maar dat schijnt te helpen tegen winkeldiefstal, dat is wat anders. Ook heb je nog zaken waar je de vraag voorgelegd krijgt of ze je kunnen helpen. Sommige mensen willen dat, anderen niet. Geen probleem. Even rondkijken mag.

Maar in de jaren waar we het hier over hebben, slopen ze vaak achter je aan. Bij de Noord-Nederlandsche Boekhandel op de Voorstreek zelfs tot in de eenentwintigste eeuw. Even bladeren zonder gedoe was er daar niet bij. Je werd geadviseerd of je nu wilde of niet. Zeg dan nog maar eens

nee, na een verkoopsgesprek met advies over drie boeken.

Bij kleding en schoenen gaf de verkoopster ook altijd advies in de zin van ‘dat staat u goed’. Of ‘ik weet niet of dit zo bij u past’. Voor mensen van latere datum zou het reden zijn onmiddellijk een hoonlach te laten horen: wat denkt die sukkel/trut wel niet. Maar toen vonden we dat normaal. Er waren natuurlijk ook vrouwen die nooit van hun echtgenoot te horen kregen dat iets ze goed stond, dus dan moest zo iets als een warm bad zijn geweest. Zulke ongevraagd geuite opvattingen komen nog steeds

wel hier en daar voor, maar de meest voorkomende manier van kleding en schoeisel kopen is nu zelf grissen en passen. Bij Modehuis P.S. Bakker op de Nieuwestad hoek Herenwoltje, een waar modepaleisje met ook een paleisachtige inrichting, of op de hoek met de Weerd bij BZ, Brenninkmeijer Zn, kwam bij de klant zoiets niet op. Stel je voor.

Het kopen van om het even wat, nam door de adviesrol van de verkoper altijd meer tijd dan nu. Daar had je nog voldoende van in die jaren, het was bovendien goed voor de saamhorigheid en de klantenbinding. Een klant en een

ANDRÉ KEIKES (1957)

is journalist, illustrator en beeldend kunstenaar. Hij bracht zijn vroege jeugd door aan de Nieuwestad in Leeuwarden, met opgang aan de Oude Lombardsteeg, boven de vroegere schoenwinkel van Hoogenbosch (later Dolcis en nu een deel van Van Haren). Hij werkte 35 jaar als redacteur van de Leeuwarder Courant. André's vader, H(enny) W. Keikes (1926-1985) werkte veertig jaar voor de Leeuwarder Courant, waarvan lange tijd als chef van de stadsredactie. In André's beleving als kind kende zijn vader vrijwel iedereen in Leeuwarden, getuige de talloze mensen die hij groette op straat. Hij schreef vanaf 1960 tot

medio 1972 onder de rubriekstitel 'Och heden ja!' wekelijks zijn destijds zeer geliefde krantenartikelen over oud-Leeuwarden, die later ook succesvol waren in boekvorm. Hij publiceerde verder boeken over de jeugd van Margaretha Geertruida Zelle (Mata Hari), de geschiedenis van De Harmonie en het Diaconessenhuis. Deze verhalen schreef André onder meer op basis van zijn eigen herinneringen aan die tijd, met 'Och Heden Ja' in het achterhoofd. Het manuscrypt lag geruime tijd in een la nadat André's tweelingbroer Saco, met wie hij samen opgroeide in de beschreven periode, in 2011 plotseling overleed.

L DIE WIJ MOETEN GAAN

de winkel moet betreden ('entrance') en hem rechts ('exit') weer moet verlaten. Bij de buurwinkels is dat juist andersom.

De reguliere ingang van het Prinsessehof is nu de uitgang ('exit only'). Een pijl op een stoepbord wijst richting tijdelijke ingang aan de Groeneweg via een bochtje naar rechts. Op het plaveisel wijst een pijl naar links. Het klopt, maar je moet het wel even op je laten inwerken.

Je komt het links naar binnen, rechts naar buiten overigens wel op meer plaatsen in de stad tegen. Bij Ekoplaza aan de Amelandsstraat bijvoorbeeld, zelfs al ver voor coronatijden ging het er daar zo aan toe. Toch kun je je afvragen of daar een Engelse/internationale blik de verklaring is. Je kunt ook denken aan de filosofie dat biologisch eten nog steeds ingaat tegen de heersende trend in doorsnee supermarkten en dat je dat zelfs terugvindt in de looprichting: tegen de stroom in. Maar dan zou het in elke Ekoplaza zo moeten zijn, wat weer niet het geval is.

Om, bijvoorbeeld op vrijdag- en zaterdagmiddag, drukte op de trottoirs van de Nieuwestad te voorkomen, volgt de gemeente landelijk stedenbeleid om met pijlen op de straattegels aan te geven hoe je je als kijkende en

kopende massa moet voortbewegen. Niet dat veel mensen daar een boodschap aan hebben, het überhaupt opmerken, maar oké. De gewenste schuifelrichting blijkt linksom, wat weinig voor de hand liggend is. Op stoepen houden veel mensen vaak onbewust min of meer rechts en die ingebakken gewoonte wordt nu teniet gedaan door coronabeleid, waarbij je dus niet langer naar rechts kijkt om de winkels en etalages te zien, maar naar links. In Brighton of Birmingham zou dit vanzelfsprekend zijn, maar hier?

Het aantal goedbedoelde, maar niet altijd begrijpelijke pijlen is sinds begin maart, toen we met elkaar in de gaten kregen dat corona niet zo maar weer voorbij is, aanzienlijk gegroeid. Om (als het museum überhaupt open is) het Prinsessehof te bezoeken, moet je vanuit de Grote Kerkstraat het

halve blok om. Pijlen geven aan dat de ingang nu de uitgang is. Voor het uit elkaar houden van de bezoekers was dat niet nodig geweest. Aan de voorkant in de Grote Kerkstraat naar binnen en aan de Groeneweg er weer uit had immers gemakkelijk gekund. Hier speelt waarschijnlijk iets anders. Om toch nog wat inkomsten te hebben, moeten bezoekers bij vertrek koste wat het kost langs de museumwinkel. Dat zal het zijn. Elk verkocht vaasje is er immers een. Met corona heeft dat maar zijdelings te maken.

Naast het Prinsessehof staan bij brasserie Maria Louise pijlen met 'vleugeltjes' aan beide kanten op het plaveisel. Er zal vast over nagedacht zijn, maar de logica zal de meeste gasten ontgaan. Boekhandel Van der Velde wijzigt in de coronaperiode van tijd tot tijd de ingang en de uitgang. Ooit uitnodigend bedoelde zilverkleurige paaltjes met dikke kabels op de stoep hebben hier de functie van rode loper. Maar ze staan nu ook doodleuk bij de uitgang.

Waar je dus niet naar binnen mag. Ter verduidelijking staan er ook nog pijlen op de straat. Wie let er nog op? Wie laat zoiets nog tot zich doordringen? Wie snapt het nog?

Het is natuurlijk ook lastig. Voor ondernemer en klant. Ergernis en frustratie liggen voortdurend op de loer. Zoals bij een kraam op de zaterdagse Nieuwestad. Het is heel vroeg op de dag, nog geen kop op straat. Maar loop je niet rechts om de met roodwit lint gemarkeerde borden met pijlen naar de kraam, maar linksom, dan krijg je vanuit de kraam wel een vermaning. Anticiperen op de op dat tijdstip van de dag nog volstrekt lege winkelstraat wordt niet op prijs gesteld. Zoals sommige weggebruikers om drie uur 's nachts immers ook ijzerenheinig op groen licht gaan staan wachten onder het motto:

anders is er toch geen peil meer op te trekken.

'Nieuwe schoenen', zei je zacht

De maatschappij was goedmoediger, zodat er minder snel iemand echt buiten de boot viel

winkelier vormden als het ware een soort genootschap. Pas als er een meningsverschil ontstond, ging de klant wel eens een deur verder. Maar de mensen waren minder snel geraakt, wel kritisch maar dat mocht een klant zijn, echter niet op een manier die snel tot een 'kwestie' leidde.

De inloop-etalages (portieken), waar we het beslist nooit te vaak over kunnen hebben, want ze maakten de binnenstad be-slist aantrekkelijker door hun esthetische veelzijdigheid van indrukken, hadden nog een kant, die past bij de rollen van winke-lier en klant. In tegenstelling tot wat efficiëntie-apostelen vaak beweren, is een rechte glazen pui helemaal niet drempelverlagend. De 'nuttige verkoopoppervlakte' gaat er wel door omhoog, maar wat is eigenlijk nuttig? De wat terughoudende klant kon door de inloop-etalages al naar binnen gaan zonder echt naar binnen te gaan. Hij/zij kon al een beetje proeven van wat er 'echt binnen' allemaal te koop was, maar zonder het risico aangesproken te worden door een als opdringerig ervaren verkoper. Oriënterend

dus. Bij rechte glazen puien, zoals die nu gemeengoed zijn, sta je meteen binnen. Dat heeft iets verplichtends, waar niet iedereen van houdt. Ook vandaag de dag niet. En kijk toch eens hoe vaak hedendaagse winkeliers direct links en rechts na binnenkomst toch weer iets in elkaar frum-melen dat op een etalage moet lijken. Ze willen dus wel, maar ze mogen niet meer, lijkt het wel. Tijd voor een heroriëntatie op het gebied van etalages.

De inloop-etalages (portieken) van V&D waren werkelijk enorm in de jaren voor de brand van 1963. Je kon er haast verdwalen. Maar zo groot hoefden ze niet te zijn. Horlogerie Holwerda aan de Nieuwestad 33 (nog steeds met authentieke neon aan de gevel), heeft tot vandaag de dag zo'n kleine inloop-etalage, een losse vitrine waar je van drie kanten in kunt kijken. De zaak maakt er tegenwoordig weinig gebruik meer van en dat is jammer, want het principe is prachtig. Gemeen-telijk monument van maken zou ik zeggen. Helaas heeft de tijd wel gemaakt dat daar 's avonds een le-lijk metalen rolluik naar beneden

gaat, wat het onmogelijk maakt in die uren etalages te bekijken, wat in de jaren vijftig en zestig juist een vriendelijk vermaak was. Maar toen had je ook nog geen lie-den die zich in een deken rolden om op dergelijke plekken de nacht door te brengen. De maatschap-pij was goedmoediger, zodat er minder snel iemand echt buiten de boot viel. Ook voor zwervers – drugsgebruikers werden in Leeu-warden pas later een punt van

aandacht – was er altijd nog wel een goedbedoeld advies of reële oplossing van hun probleem.

Zulke etalage-dilemma's kent bijna-buurman juwelier Leo Doodkorte niet. Die winkel is nog steeds een unieke plek in de stad, op de hoek van Nieuwestad en Burmaniastraat. Daar be-staan kleine, aan de achterkant te openen kabinetjes, zoals je die vaker bij juweliers ziet. Een

inrichting die ook juwelier Rolf op de Nieuwestad bij de Lange Pijp en juwelier Van den Houten (later Fischer en nu gesloten) aan het Naauw hadden. Daarbij vind je ook nog iets terug van het oude advies-tijdperk. Je omschrijft een horloge of sieraad dat je van bui-tenaf gezien hebt en de juwelier pakt het dan voor jou. Met een paar woorden over het specifieke product. Zoals de schoenverkoop-ster voor jou naar achteren liep. Maar hier weet je in ieder geval wat je te verwachten hebt. En net als toen, loop je ook nu de kans dat de winkelier een waardeoor-deel uitspreekt. 'Ja, een heel moai klokje hest daar'.

BOEKHOUDER VOOR ZZP-ERS, STARTERS EN EENMANSZAKEN

Een belangrijke taak van een ondernemer is om overzicht te houden. Dat geldt ook voor de financiën. Toch ontbreekt het de gemiddelde ondernemer aan de juiste informatie en beschikbare tijd om de administratie juist uit te voeren.

Borger Administratieve Dienstverle-ning kan u hierbij van dienst zijn met bijvoorbeeld de onderstaande werk-zaamheden:

• debiteurenadministratie • credi-teurenadministratie • verwerken van bank- afschriften • verwerken van het kasboek • verzorgen van de aangifte omzetbelasting • urenadministratie

personeel • salarisadministratie • controle op de door uzelf verzorgde boekhouding • het wegwerken van achterstanden in de boekhouding • overige algemene werkzaamheden, zoals het maken van offertes etc.

Indien u dat wenst kunnen boven-stande werkzaamheden ook bij u op locatie worden uitgevoerd.

KUNT U, ALS BEDRIJF, WEL EENS WAT HULP GEBRUIKEN? TIJDELIJK EEN ADMINISTRATEUR NODIG? OOK DAN KUNT U BIJ ONS TERECHT.

BORGER ADMIN
DIENSTVERLENING

www.borgeradministratie.nl
06 22 26 09 21

Arme meisjes en blauwe wezen in Leeuwarden

Het is bijna Kerstmis en er wordt nogal geklaagd omdat we ons zoveel moeten ontfangen in deze onzekere coronatijden. Misschien kunt u zich verzoenen met uw lot als ik u mee neem naar de negentiende eeuw, een periode zonder centrale verwarming en elektrisch licht, met ziektes waar nog geen medicijn tegen bestond en diepe armoede. Daarvoor hoef ik alleen maar ons buurhuis binnen te gaan op de hoek van de Pijlsteeg en de Grote Kerkstraat en het Natuurmuseum op het Schoenmakersperk.

Door Aly van der Mark

Het buurhuis was lang een onderdeel van de sauna, u herinnert zich misschien de houten vaten die er stonden. Het pand heeft diverse functies gehad en in 1863 kwam het in bezit van de Leeuwarder afdeling van de Protestantse Vereniging Christelijk Hulpbetoon. Die vereniging was in 1844 opgericht om behoeftige protestanten in katholieke streken te behoeden voor katholieke invloeden. Een citaat uit *Het Carré*, een boek dat Henk Oly schreef in opdracht van de voogden van het Sint Anthony Gasthuis: 'Het bestuur van de Leeuwarder afdeling, dat bestond uit echtgenotes van lokale notabelen, had in het pand een school gevestigd. Daar zouden behoeftige en veelvuldig verwaarloosde meisjes, zoals de Leeuwarder Courant ze op 30 december 1862 karakteriseerde, vijf avonden per week leren breien en naaien en één avond bijbelonderwijs krijgen'.

Ook de geneesheer-directeur van het Stads-ziekenhuis in Leeuwarden, dr. Ph. Kooperberg, schreef over de naaischool. In 1888 verscheen zijn *Geneeskundige Plaatsbeschrijving van Leeuwarden*. Het voorwoord begint aldus: *De stad mijner inwoning uit een hygiënisch oogpunt van alle zijden te beschouwen en te leren kennen, was al dadelijk mijn streven, toen ik mij voor eenige jaren hier vestigde*'.

In het zeer omvangrijke boek werd heel Leeuwarden op het gebied van de hygiëne doorgelicht. De naaischolen vielen onder het hoofdstuk 'Scholen voor bijzondere bestemming'.

Men vindt thans in Leeuwarden eene brei- en naaischool en eene naaischool, de eerste expresselijk voor het doel gebouwd, de tweede in eene burgerwoning.

De naai- en breischool (van de vereniging Christelijk Hulpbetoon) bevat overdag 50 en 's avonds 130 kinderen. De inrichting bestaat uit één lokaal van 13 M. lengte, 5.50 M breedte en 4 M. hoogte.

Behalve door de ramen, wordt lucht aangevoerd door vier roosters in den vloer. Den dagverlichting is voldoende; de kunstverlichting minder. Deze wordt geleverd door z.g. vleermuis gaspitten. De lucht is er erg benauwd, vooral 's avonds. De privaten geven geen stank. In het midden van het lokaal bevindt zich een regenwaterput met los deksel. Op de houding van de kinderen wordt goed acht geslagen. De naaischool (z.g. Koninginne-naaischool) op het Zwitsersche Walletje, is in een particuliere woning aangebracht en bezit geene bijzondere inrichting, die haar als schoollokaal kenmerkt.

De brei- en naaischool was dus 'expresselijk voor dit doel gebouwd'. Nu is het de woonkamer van onze buurman: 130 arme, slechtgewassen meisjes in dezelfde ruimte, geen wonder dat nieu-

Een portret van Aaltje toen ze 20 was en het weeshuis net had verlaten. (LC)

we meisjes die zich aanmeldten werden geweigerd, er kon echt niemand meer bij.

Als we van de Pijlsteeg naar beneden lopen komen we bij het Natuurmuseum Fryslân, voorheen het Nieuwe Stadsweeshuis, het weeshuis voor de arme kinderen. Ze droegen blauwe kleren, vandaar dat ze de Blauwe Wezen werden genoemd, in tegenstelling tot de Rode Wezen van het Old Burger Weeshuis, die van betere komaf waren.

Ook in het Stadsweeshuis werden alle afdelingen kritisch bekeken door dokter Kooperberg. De meisjes van het weeshuis hadden

het beter dan die in de naaischool voor arme meisjes, over de naaikamer schreef hij:

De naaikamer, waarin ten hoogste 28 kinderen tegelijk vertoeven, wordt goed geventileerd, zoodat er bij ons bezoek, nadat reeds verscheidene uren aldaar was gewerkt, de lucht nog vrij was van kwalijk riekende bijmengselen. Er wordt goed acht gegeven op eene behoorlijke houding der kinderen tijdens den arbeid, welke op zich zelf met afwisseling plaats vindt.

De vraag is natuurlijk of de bezoeken aangekondigd werden. In de 19de eeuw brak het besef door dat de wezen nuttige leden

van de maatschappij moesten worden. De kinderen gingen tot hun 12de naar school en daarna moesten de jongens een ambacht leren. Daartoe werden ze door de ambachtsvoogd uitbesteed bij leermeesters. Hotso Spanninga schrijft in zijn boek *Blauwe Wezen* dat ze in 1848 onder meer werden ondergebracht bij een spiegelmaker, een steenhouwer, een zilversmid, een timmerman, een wagenmaker, een glazenmaker en een kamerbehangen. Ook gingen de oudere jongens vaak vrijwillig in militaire dienst. Voor de meisjes waren er aanmerkelijk minder beroepsmogelijkheden, Spanninga:

'Enkele oudere meisjes assisteerden de keukenmoeder bij het huishouden, anderen werkten op de linnenkamer als hulp van de linnenmoeder of werkten onder toezicht van de voogdessen reeds als dienstbode op een vertrouwd adres in de stad. De meeste meisjes van 12 jaar of ouder kregen les op de naaischool van het weeshuis. Hier gaf de naaivrouw, in de regel een ongetrouwd vrouw, onderwijs in het linnen naaien met inbegrip van het knippen der te maken kledingstukken, het letteren, stoppen en mazen en het behandelen der naaimachine. Ook het onderwijs in de "nuttige en fraaije handwerken" behoorde tot het lesprogramma. Het werk werd in de eerste plaats gedaan "ten behoeve van de dienst in het gesticht" en in de tweede plaats voor particulieren. Van deze laatste moest

Hotel-Eetcafé Duhoux *sinds 1916*

• ETEN • DRINKEN •
• SLAPEN • GENIETEN •

GREATE BUORREN 4-8 • 9088 AE WIRDUM (FRIESLAND)
TEL: +31 (0) 58 255 15 13 • EMAIL: INFO@HOTEL-DUHOX.NL

Het huis waar de naaischool was gevestigd

Vier weesmeisjes met een haakwerkje op de binnenplaats van het weeshuis, circa 1939 (Coll. Historisch Centrum Leeuwarden)

denken. Natuurlijk wilde Aaltje onderwijzeres worden; toen ze weer bij hem geroepen werd zei hij: ‘En Aaltje heb je er over nagedacht?’ Aaltje zei dat ze het heel graag wilde en wat zei deze notabele? ‘Nee Aaltje, nu gebeurt het niet meer, je was niet enthousiast genoeg’.

Aaltje werd geen onderwijzeres maar dienstmeisje bij verschillende families. Ze bleef niet de verlegen Aaltje, op een gegeven moment was ze nog maar een half jaar in dienst bij een deftige familie waarvan de vrouw ‘vreselijk te keer kon gaan’. Ze kon op 1 november opzeggen, maar dat ging per 1 mei het volgende jaar pas in. Mevrouw was woedend en vroeg waarom ze weg wilde en toen zei Aaltje: ‘Omdat u zo trots bent en daar kan ik niet tegen.’ Ze trouwde met Ype Sipma, die werkzaam was bij de Algemene Friese Levensverzekering. Het grootste gedeelte van haar leven woonde ze buiten Friesland. Ze was 85 toen ze overleed in 1984 in Velp.

De naaikamer van het weeshuis (Coll. Historisch Centrum Leeuwarden)

de naaivrouw haar best doen om altijd en genoegzaam en voordelig werk te bekomen. De “naaimeisjes” waren vaak bezig voor deze particulieren doopjurken en doodshemden te maken. (1878).’

Het viel me trouwens mee dat tachtig procent van de verdiensten op een spaarbankboekje werd gezet, het overige kregen de meisjes als zakgeld. Het was dus echt werk.

Als je de meisjes zo ingespannen bezig ziet, valt het korte haar op (tegen de luizen) en sommige meisjes dragen oorijzers. Was er verschil in stand of had het met de leeftijd te maken? Het is het laatste en het komt van een onverdachte bron: het weesmeisje Aaltje de Jong dat in 1905 in het weeshuis werd geplaatst. Ze liet een autobiografie na waarin ze ook over het oorijzer schreef:

En zo werd ik veertien jaar en ik kwam van school. In het Weeshuis was het een vast parool, tot veertien jaar op school; daarna naar de naaischool. De kinderjurk ging uit en ik kreeg naar de regel van het huis, de Friese kap op, het zogenaamde ‘oorijzer’ wat van zilver was (van Hotso Spanninga hoorde ik dat het geen echt zilver was, maar verzilverd, AvdM). De Friese kap bestond uit een witte tipmuts, daarover een zwart satinet mutsje, dan het zilveren oorijzer en

dan kwam de kanten muts met plooiën van achteren. De kanten muts bestond uit een lange strook tule, met een rand van witte opgewerkte bloemetjes. Deze tule borduurden we zelf.

Als een meisje heel goed kon leren had ze kans onderwijzeres te worden, het hoogst haalbare voor een wees. Aaltje was zo’n meisje dat goed kon leren en op een gegeven moment werd ze bij de voorzitter van het bestuur geroepen die haar vroeg of ze onderwijzeres wilde worden. Dat was een geweldige eer en Aaltje was zo verbluft dat ze aarzelend zei: ‘O, ik weet het niet meneer’. De voorzitter zei dat ze er maar twee weken over na moest

AALTJES AUTOBIOGRAFIE VERSCHIEEN IN 1989 EN 1990 IN 15 AFLEVERINGEN IN DE LEEUWARDER COURANT. LEES ZE ALLEMAAL IN DE KRANT VAN TOEN. TREFWOORDEN: AALTJE DE JONG, WEESHUIS, HERINNERINGEN AAN HET WEESHUIS. NDC MEDIAGROEP - DE KRANT VAN TOEN

Eric Hoekstra

Godgekkie te Leeuwarden

DE GEKKIES

Vuurwerkgekkies! Elk jaar komen door jullie vuurwerk weer een paar honderd mensen in het ziekenhuis. Zou je niet eens ophouden met vuurwerk?

Drankgekkies! Elk jaar rijden dronkenlappen mensen dood, plegen geweld en verwoesten hun gezin. Zou je niet eens het goede voorbeeld geven en ophouden met alcohol?

Wietgekkies! Meer dan 5 procent van de gebruikers wordt door wiet psychotisch voor de rest van hun leven als gevolg van een erfelijke afwijking. En ook jullie veroorzaken verkeersongelukken. Zou je niet eens het goede voorbeeld geven en de wiet de wereld uit helpen door er zelf mee op te houden?

Transgekkies! Haast de helft van jullie krijgt spijt dat je je lichaam hebt verminkt om het andere geslacht te simuleren. Zou je omwille van die zwakke broeders en zusters niet afzien van het toegeven aan je egoïstische droom?

Hoerengekkies! Je seksverslaving schaadt je relatie en jezelf. En de seksindustrie is duister, vol misdaad en vrouwenhandel. Wees geen individualist en stop ermee.

Geldgekkies! Niet iedereen slaagt in deze veeleisende maatschappij. Maar jij houdt dit systeem in stand. Help met je geld minder bedeelde broeders en zusters.

Modegekkies! Je obsessie met het uiterlijk maakt velen ongelukkig en verziekt de mens van binnen. Houd op je zwakke broeders en zusters ziek te maken.

Werkgekkies! Met je dubbele inkomens jaag je de prijzen van huizen op. Je dumpst je kinderen in dure crèches. Houd op de maatschappij te ontwrichten!

Nieuwsgekkies! Je laat je opwinden en manipuleren door wat journalisten schrijven, die hun eigen agenda hebben. Maar aan het leed in je eigen buurt doe je niets. Doe afstand van goede meningen en begin met goede daden.

Autogekkies! Jullie uitlaatgassen verpesten de lucht, je maakt verkeersslachtoffers en je laat de polen smelten. Pak de fiets, dat kost niets want nooit heeft een fietser iemand doodgereden.

Rebelse gekkies! Jullie willen je niet aan de corona-regels houden. Anderhalve meter is teveel gevraagd. Thuiszitten is te zwaar. Een golf van nieuwe doden is het gevolg.

Gekkie! Of moet ik zeggen: moderne mensen, vrije mensen, individualisten? Het komt op hetzelfde neer. In Gods Woord staat hoe je hoort te leven. Ik heb het hierboven al beschreven. Ik bid voor jullie en voor mezelf.

DE RODE LOPER boekenpassage

ORIGINELE KUNSTWERKEN KIJKEN EN KOPEN VAN Jason Stuurhaan, Hilda van der Veen, Wauter van der Loos, Henriëtte ter Horst, Renee van Bezooijen, Anita Vogel, Anton Feddema, Simon van der Woude, Hanneke Fonteyn, Frans Meijer

Skyline 800,-

Drenthe 285,-

Feest 25,-

True Colours 55,-

Foto inclusief aluminiumlijst 45,-

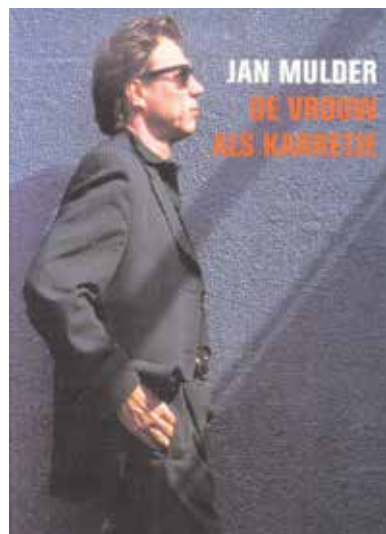
Carmine 1100,-

Patterns 200,-

depas sage
SINT JACOBSSTRAAT
TUSSEN TREINENPASSAGE
EN FIETSENSTALLING
GEOPEND
WO DO VR ZA 11 U – 17 U

Oostenrijk 45,-

HENK KOETJE VAN SCHILDERSBEDRIJF MAGIC TOUCH

Door Andries Veldman • Foto Simon van der Woude

Ik hew fan ut begin seit: dat nijeuwe Cambuurstadion gaat nyt deur

‘Ik hew fan ut begin seit: dat nijeuwe Cambuurstadion gaat nyt deur.’ Van oud-Cambuurspeler Henk Koetje mag het oude stadion opgeknapt worden. Een nieuw stadion hoeft van hem niet. ‘Kijk eens naar het nieuwe stadion in Groningen: daar is totaal geen sfeer. Ja, alleen als het vol zit, maar dat gebeurt niet zo vaak.’ Koetje zit het liefst met zijn maten voorafgaand aan de wedstrijd in café Cambuur, waar ze stipt om kwart over zeven met ‘wedstrijdbespreking’ beginnen. ‘Als ik binnenkom staan er al twee glazen bier op mij te wachten. Stipt op tyd, anders komt ut nyt goëd.’

Het niet doorgaan van de bouw van het nieuwe stadion is in het café het gesprek van de dag. De Reidings, de uitbaters van het café, zijn er in ieder geval niet rouwig om. Koetje: ‘Gerben, Martin en Sven hebben een duidelijk standpunt ingenomen. We zitten op één lijn. Maar als je ook ziet hoe dit allemaal gaat. Als je een schoolbestuur als belangrijkste huurder binnenhaalt, moet je niet vreemd opkijken dat ze op de stoel gaan zitten van de projectontwikkelaar.’ Dat de provincie Friesland en de gemeente Leeuwarden de zwarte piet toegeschoven krijgen met daaraan gekoppeld de vraag om miljoenen euro's bij te passen, lijkt een normaal procédé bij dergelijke megalomane projecten en angstige bestuurders. Maar Henk Koetje ziet de instanties in dit geval niet zo gauw met geld over de brug komen. ‘Ik moet nog zien of ze dat deze keer weer voor elkaar krijgen. Dit had iedereen ruim van te voren kunnen zien aankomen’, aldus de oud-voetballer, die tussen 1985 en 1990 tussen de lijnen stond. Nadat trainer Popovic aankondigde door te willen, gooide hij de handdoek in de ring. ‘Het boterde niet tussen ons.’

Darten, golfen, hardlopen en gezellig bierdrinken zijn de hobby's van Henk Koetje (62). ‘Ik mag ook graag uit eten gaan. Eerst even naar café De Toeter van Hedzer en dan zien we wel. Ja, nu met de corona zien we even niks, dat is wel erg jammer.’

Nu zit hij na gedane arbeid voornamelijk voor de mega-tv in zijn woonkamer naar snooker te kijken, of naar de ultramoderne open haard die rookwolken, afkomstig van een verwarmde bak water, produceert. Lichteffecten moeten het vuur verbeelden. De geur en het knapperen van verbrande houtblokken ontbreken er nog net aan. Koetje: ‘Vond mijn vriendin Esther mooi.’

Nu uit eten gaan met Esther niet kan, zijn er gelukkig nog zijn stapmaten Hylko van der Wal, Eelke Tuininga en Theo Fransen, met wie hij in café Cambuur de strategie en tactiek van de komende wedstrijd bespreekt om naderhand te bepalen hoe die heeft uitgekapt. De Heerenvener Fransen blijkt een vreemde eend in de bijt die met warmte is opgenomen in de ‘wedstrijdbespreking’. Fransen is longarts en werkt in

ziekenhuis Tjongerschans. Volgens Koetje had de enigszins gestresste longarts een hobby nodig. Daar was de reddende hand van Koetje, die hem liet aangeschuiven bij de ‘wedstrijdbespreking’. Koetje: ‘Hij heeft inmiddels een seizoenskaart aangeschaft.’

Ik ben nu een ouderwetse schilder, een schilder die kwaliteit levert, bedoel ik.’ Jurjen Wolf is de leermeester en die nam geen genoegen met half werk. ‘Die haalde mij in het begin van de ladder en zei: zo

Henk Koetje timmert momenteel met zijn schildersbedrijf Magic Touch aan de weg. Na de huis-aan-huisverkoop van Kirby-stofzuigers ('daarvan heb ik er wel driehonderd verkocht'), het Joegoslavisch restaurant Meastral, de viszaak Bilgaard en de hypotheekhandel is hij in rustiger vaarwater beland. De reeks activiteiten die met wisselend succes werden uitgevoerd beletten hem om zijn eigen naam op zijn schildersbus te zetten. ‘Dan denken ze: daar hest hem oek weer.’

doen we het niet meer. Glad? Dit is glad! En wees mij op de oneffenheden.’ Koetje weet inmiddels het kaf van het koren te scheiden in de schildersbranche, een bedrijfstak waarin de goeien een wachttijd

en aflakken.’ De echo ‘nee, dat is niet glad’ van Wolf klinkt bijna in iedere kwaststreek door. ‘Ik zie ze soms in de regen schilderen. Er kan tegenwoordig erg veel, maar dat ga ik niet doen.’ Hij wijst op een van zijn visite-

Ik zie ze soms in de regen schilderen

hebben van een jaar. ‘Laatst werd ik gebeld door iemand uit Amsterdam, of ik daar kon komen werken. Waarom? Daar vragen ze inmiddels 55 euro per uur. Veel te gek, dat hoeft voor mij niet.’

Wolf leerde hem de juiste volgorde van het schilderwerk en verwachtte een tot in de puntjes volgzame leerling. Koetje: ‘Er gaat veel mis in het schilderswerk. Het is een kwestie van goed schoonmaken, ontvetten, repareren, schuren, grondverf, primer

kaartjes: kapper Postma op de hoek van de Nieuwestad en Groot Schavernek. ‘De pandeigenaren zijn meer dan tevreden.’

In de woonkamer aan De Rijd is er nog een klus te klaren. De bruin geschilderde vloer is bijna van zijn kleur ontdaan. ‘Ik mut nog un klein hoekje en dan ziet ie er weer as nieuw út.’ Dan is het genieten geblazen van de kerstpanorama, de mega-tv en de ultramoderne open haard met rook- en lichteffecten.

EEN HEERLIJK WARME
WEBASTO KACHEL
IN UW AUTO?

RIJ NU NAAR DE KLIMAATBEHEERSING
SPECIALIST VAN FRIESLAND
VOOR UW AUTO, BOOT OF CAMPER

AUTOTEMP LEEUWARDEN | URANUSWEG 14 | 058-2885355

LEES OP
LIWWADDERS.NL
OVER SÚDWEST-
FRYSLÂN

- WAT IS ER AAN DE HAND IN SÚDWEST-FRYSLÂN?
- AMBTELIJKE TOP GEMEENTE SCOORT 3,4
- VRIENDJESPOLITIEK IN AMBTELIJKE TOP
- VEEL INTERNE KRITIEK OP HOOGSTE AMBTENAAR

Troch de tiid

Undernimme yn koroanatiid

Ek foar Fryslân wie 2020 in nuver jier, dêr't alles yn op 'e kop stie. Elts moast him oanpasse. De Fryske ûndernimmers litte har der net samar ûnder krije en waarden hiel kreatyf. Hjir guon prachtige foarbylden.

Ayold Wiersma

As lyts jonkje boartet Ayold Wiersma graach mei syn keukentsje. Sûnt koart is hy eigener fan Herberg Foestrum yn Westergeast. 'Ik meitsje graach iten, ik brou myn eigen bier en ik mei graach foar minsken soargje. Wêr kin dat better as yn myn eigen herberch?'

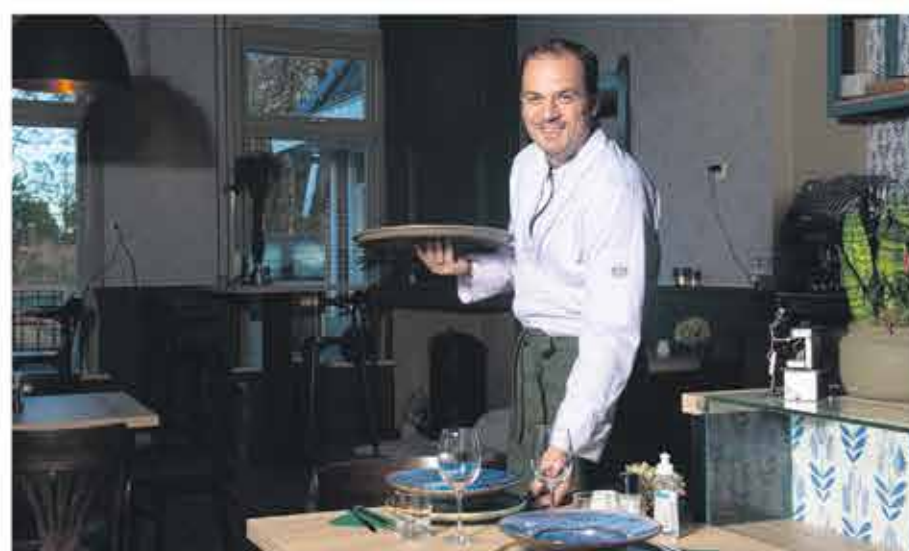
Op 10 oktober wurdt de herberch offisjeel iepene. Mar trije dagen letter moat de saak troch nije koroanamaatregels wer ticht. 'Gelukkig koe ik de B&B-keamers fan 't simmer al ferhiere en hie ik dochs wat ynkomen.'

Ayold is in man dy't tinkt yn folle glêzen. 'As minsken net nei it restaurant komme kinne, dan komt it restaurant wol nei de minsken ta.' Hy begjint mei it konsept Thuisrestaurant. As minsken reservearje wurdt net allinnich harren iten besorgje, mar ek de

tafel moai klear makke. Sels de ober komt mei om it iten út te servearjen. 'Dêrmei ha minsken dochs it gefoel dat se efkes noflik út iten binne.'

De reaksjes binne tige posityf. Ayold fielt him ôfgrypslik stipe troch de mienskip. 'Minsken út it doarp tinke om my en oarsom krekt sa. Sa fersoargje ik no it iten by myn kollega's fan de oare B&B yn it doarp, sadat ek dêr gasten komme kinne.'

Ayold sjocht út nei de takomst. 'Ik moast myn nije plannen foar letter nei foaren helje. Wa wit binne wy krekt dêrtroch wol fierder as wy earder tochten. As dit allegear foarby is dan wol ik minsken in plak biede om elkoar wer te moetsjen. In plak dêr't ferhalen harren wurk dwaan kinne.'

Mardjantje Kneefel

Sûnt 2016 hat Mardjantje Kneefel, dochter fan in Yndonezyske heit en in Fryske mem, de Thuisstok yn it stasjonsgebou fan Akkrum. Dêr jout se workshops, fersoarget se catering en kinne minsken iten ôfhelje. 'Us heit wie gek op iten. De smaken en geuren fan Yndonezië sitte yn ús bloed.'

De lockdown yn maart fan dit jier komt hurd oan by Mardjantje. 'Sneons hie ik myn lêste workshop en sneintejûns moast de toko ticht. Mar ik tocht daliks: ik moat sjen wat ik kin en wat mei. Doe kaam ik op it idee om lunches te fersoargjen, sa't ik simmers altyd al doch. Ik bin daliks begûn mei de ferkeap fan eigenmakke Yndonezyske waarstebroadsjes en pasteitsjes.' It idee slacht oan en de ferkeap rint as in trein. Ek wreidet se de mooglikheden foar it ôfheljen

út. En begjint se mei har Kleintje Toko; in lyts winkeltje mei farske krûden, lytse kadootsjes en pakketsjes. 'Sa besykje ik de minsken by my belutsen te hâlden en bliuw ik belutsen by de minsken.'

Mardjantje fielt har tige stipe troch sawol famylje en freonen, klanten mar ek troch de bining mei oare ûndernimmers út it doarp. Se komme hieltyd wer en stimulearje har om troch te gean. 'Ik jou myn dream net samar op. Ik hoopje dat as ús romte wer wat tanimt, myn dream ek wer romte krijt. Foaral de workshops; it wurkjen mei groepkes fyn ik geweldig moai. It kontakt mei de minsken en mei-inoar iten siede, dat mis ik it aldermeast.'

Kornelis Punter

Gewoanwei organisearret Kornelis Punter út Skearnegoutum muzykeveneminten, mar op 't heden giet er by de doarren del om aaien en grietepakketten te ferkeapjen. Hy is noch mar koartlyn begûn en hat al in moai nûstje klanten. 'Minsken steane al op de dyk op my te wachtsjen.'

Troch de koroanakrisis binne alle eveneminten dit jier ôfsein. It rekket Kornelis hurd. 'Koroana hat myn bedriuw hielendal stillein. Acht jier ha 'k knokt om in grut festival op de kaart te setten en libje te kinnen fan myn eveneminten.'

Hy jout net op mar betinkt oare mooglikheden. 'Ik woe wol wat oars mar wist noch net wat. Doe seach ik in advertinsje fan in hinneboer dy't boereaaie ferkocht. Ik tocht:

aaien ite we allegear, se binne sûn en as ik oan de doar kom ha wy ek noch wat sosjaal kontakt.'

Stadichoan krijt Kornelis it byld foar eagen en hy wurdt bliid fan wat er sjocht. Hy rydt nei de hinneboer en keapet 2500 aaien. Yn trije dagen is hy útferkocht. Hy neamt syn bedriuw 't Blije Ei. Nei in wike krijt er ek fraach nei biologyske griente. 'Dêrom ferkeapje ik no ek De Blije Zak; in pakket mei biologyske griente, fruit en smoothy.'

Twa wike nei de start is Kornelis wer frijwat yn bedriuw. 'As jo earne yn leauwe en dat ek útstrielfe, dan komt it op je paad. Mar fansels hoopje ik dat myn eveneminten oar jier wer mooglik binne. Dan kin myn frou simmers moai by de doarren del!

BEWONERS DE ANJEN WORSTELLEN MET LIFT EN VERHUURBEDRIJF

Door Andries Veldman • Foto Jan Willem van der Werf

WoonFriesland GEEFT NIET THUIS

'Ik ben meer dan een kwartier bezig geweest om met de trap naar beneden te komen omdat de lift weer eens dienst weigerde. Ik heb mijn prothese, ik mis mijn rechter been, aangedaan. We zijn de tappen afgestrompeld. Mijn broer heeft de rolstoel naar beneden gezeuld.' Bewoners van de vierhoog flat in de Anjen in de Leeuwarder wijk Bilgaard zijn woest op 'sociaal' verhuurbedrijf WoonFriesland. Ruim een jaar klagen ze over de lift die regelmatig defect is. WoonFriesland geeft al die tijd niet thuis.

Gepensioneerd brug- en sluiswachter van de provincie Friesland Jan Willem van der Werf wil beslist niet overkomen als een klager. Wat zijn broer Gerlof Minne vertelt, daar slijpt Jan Willem de scherpe kantjes een beetje vanaf om daarna te constateren dat zijn broer met zijn uitspraken wel degelijk gelijk heeft. 'We zaten vorige week vier dagen zonder lift', zegt Gerlof Minne. 'Het waren drie dagen', aldus Jan Willem. Hoe het ook zij, de lift deugt niet en iedereen die het tweekluis er over gesproken heeft is ervan op de hoogte: WoonFriesland (verhuurder), Harmen Lageweg (de wijkconsulent), Siebren Bosma (manager Klant en Wonen), de gemeente Leeuwarden ('ze sturen je van het kastje naar de muur') en het Juridisch Loket (advies: stap naar de krant). 'Overal heb ik het verhaal verteld, maar er gebeurt bitter weinig.' Regelmatig verschijnen de monteurs bij de liftschacht van de firma Krone. De Amsterdammer Gerlof Minne van der Werf, vertaler van professie, kent de lift inmiddels van binnen en van buiten. 'De monteurs zijn niet echt toeschietelijk, maar ik weet inmiddels een beetje hoe de vork in de steel zit. Het is een oude mo-

tor die de lift bedient met nieuwe techniek. Dat gaat niet samen. De Skylift is in 1996 geplaatst. Er is toen van onderhoudsdienst gewisseld en men heeft verzuimd de bijbehorende data volledig over te dragen. Tenminste, dat wordt mij verteld.' Maar eigenlijk doet die kennis er niet toe. De verhuurder WoonFriesland moet in ruil voor de geïnde huurpenningen zorg dragen voor een goed en onbezorgd woongenot. Dat is niet aan de orde bij de Anjen. WoonFriesland is verantwoordelijk voor de lift. 'Het is onachtzaamheid en onverschilligheid. Het kan ze niks schelen hoe wij hier wonen.'

Jan Willem van der Werf: 'Als de lift bijna op de vierde etage, waar ik woon, arriveert, dan stopt ie plotseling met een knal net voor de plaats van bestemming. Je schrikt je rot. Inmiddels weet ik dat ding weer aan de praat te krijgen. Ik druk op 3 waarna de lift zich tergend traag in beweging zet. Als ik op de derde etage ben aangekomen druk ik weer op 4 en gaat ie weer naar boven, waarna de deuren zich openen. Heb ik pech en drukt er iemand in de hal op een knop, dan gaat de lift eerst helemaal naar beneden en kan ik weer van vooraf aan

Bewoner en hartpatiënt Huizinga voor de defecte lift

beginnen.' Gerlof Minne: 'Er is structureel wat aan de hand en dat wordt door WoonFriesland niet opgelost.'

Volgens de twee broers zitten in de flat (56 galerijwoningen en 14 woningen op de begane grond) veel bewoners met een Wmo-indicatie. 'De buurman is zwaar hartpatiënt, die is meerdere malen met een brancard uit huis gehaald', vertelt Gerlof Minne van der Werf. 'Als dat te veel tijd kost, is dat levensbedreigend. De flat wordt langzaam bevolkt met mensen met allerlei aandoeningen. Toen ik met mijn broer via de trap naar beneden moest, was ik wel een kwartier onderweg.' Broer Jan Willem: 'Tien minuten. Maar ik moest wel opletten met een goed been en een prothese. Als ik mijn evenwicht verloren had dan waren de gevolgen niet te overzien geweest.' Gerlof Minne: 'Ik had speciaal een fietshelm voor hem aangeschaft. Je had ons eens moeten zien.'

Een andere galerijbewoner schuift aan en lepelt een waslijst op met mankementen die door WoonFriesland zijn genegeerd. Tijdens de grote renovatie van 2017, die de bewoners eufemistisch als groot onderhoud werd gepresenteerd, ging eveneens veel mis. 'Bij Hillie plaatsten ze de kastjes tegen het raam. De zonwering functioneerde daardoor niet meer.' Jan Willem herinnert zich een afvoer in de douche die de verkeerde kant opliep. Ook bij het plaatsen van nieuwe ramen traden er mankementen aan het licht. 'Een vrouw uit Eritrea meldde een klacht op haar balkon waar vervolgens twee jaar niets mee gebeurde. De manager Klant en Wonen had de klacht genoteerd, daar bleef het bij.'

HARMEN LAGEWEG (WIJKCONSULENT IN DIENST VAN WOONFRIESLAND) AAN DE TELEFOON. 'OF ER KLACHTEN ZIJN OVER DE LIFT VAN DE ANJEN? NEE, DAT WEET IK NIET. DE LIFT IS ONLANGS WEER GEREPAREERD. MAAR VOOR VRAGEN MOET U BIJ DE COMMUNICATIEAFDELING OP HET HOOFDKANTOOR ZIJN.'

Jan Willem: 'Ik heb negen maanden in de herrie gezeten. Het geratel van de boren ging maar door.' Gerlof Minne: 'Je had in die tijd hoge bloeddruk.' Jan Willem: 'Dat klopt, maar of dat door dat boren komt?' De buurman: 'Jannie stond op straat te huilen.' Jan Willem: 'Ja, dat klopt.' De buurman: 'Mensen die hier wonen zijn gelaten. Ze zijn gestopt zaken te melden. Ik heb laatst een enquête gehouden: twee reacties.' Jan Willem: 'Mensen zijn bang. Ze laten de boel de boel. Ze zijn bang dat ze door hun klagen een huurverhoging krijgen. Vorig jaar werd die verhoogd met 4,5 procent.' De buurman: 'Ik had de keuken vol schimmel. Wat zegt WoonFriesland? Dat ligt aan uw eigen woongedrag.'

DOE MEE, DONEER!

WWW.LIWWADDERS.NL

HOE VERSER

Door Andries Veldman • Foto: Simon van der Woude

HOE BETER

HET IS HIER WEER EEN MOOI RIJTJE MET ONDERNEMINGEN

'Ik betaal liever wat meer voor de inkoop dan toe te leggen op kwaliteit.' Michel Branger is de chef van Doozo aan de Harlingerstraatweg bij het Europaplein. Samen met de horeca- en evenementenmannen Willem Nicolai en Ron van der Staay startte hij een catering-onderneming, kookstudio en Takeaway. 'Of het nu gaat om de chopsticks of de tasjes: het moet er goed uitzien.'

Maar liefst 1000 vierkante meter heeft het ambitieuze trio tot zijn beschikking. De mannen slaan stevig op de trom. Ron van der Staay, afkomstig uit de evenementenwereld, toont in grote passen de frisse keuken, de afdeling mise en place en de speciale ruimte waar de rijst wordt gekookt. Om de hoek staat een megakoelcel opgesteld. De mannen doen het niet voor een koopje. 'Hier komt de vis van vishandelaar Veltman uit Harlingen binnen', vertelt Van der Staay in de ruimte achter de hoofdkeuken. 'De vis wordt schoongemaakt, ontschubd en geportioneerd.' Nicolai voegt toe: 'We krijgen de vis in zijn geheel aangeleverd. We kopen goed doorvoede vis. Er moet structuur in het visvlees zitten.' Chef Branger vindt dat zijn keuken boven die van anderen moet uitstijgen. 'We willen iets goeds neerzetten. Eersteklas producten. De kunst is kwaliteit te leveren en continu hierop toe te zien. Je mag nooit verslappen. We willen geen pappe-rije vis bij onze klanten bezorgen. Het moet vis met body zijn.'

Van der Staay is de man van de evenementen. Achterin de grote loods staat de bij festivalbezoekers bekende felrode Doozo VW

T2 festivalwagen naast de imponerende mobiele houtgestookte pizzaoven. Her en der liggen festivalattributen klaar voor het moment van uitrukken. 'Met die wagen en de unieke pizzaoven val je op. Dat zijn eyecatchers'. Alleen nu even niet. 'In de catering voor festivals, beurzen en evenementen moet je het in drie à vier maanden verdienen. De focus ligt op de zomer. Zakelijk werkte ik al samen met Willem, we pakten leuke klussen op. Dat bracht ons op het idee om het seizoen te verlengen door meerdere activiteiten onder één dak te brengen.' Niet alleen om zakelijk gewin na te jagen, maar ook om het personeel aan zich te binden. Ron: 'Met onze activiteiten kunnen we ons personeel voor langere tijd een goede basis bieden.' Willem: 'Dit is een zaak die 365 dagen per jaar open is. Het is een geweldige locatie, direct in de nabijheid van een paar mooie Leeuwarder wijken en het is een uitvalsroute naar de Haak.' Ron: 'We hebben de gevel eruitgehaald en opgeknapt. Kort hierna kregen we aan sportschool Iron Heart nieuwe burens. Het is hier weer een mooi rijtje met ondernemingen.'

Corona strooide roet in het eten, anders waren de workshops in de kookstudio al van start gegaan. 'Bij de workshops moet je denken

Vlnr: Ron van der Staay, Willem Nicolai en Michel Branger

Onder het dak van het voormalige garagebedrijf zijn onder de naam Doozo (overgenomen van Frank Homan van het voormalige restaurant Doozo aan het Ruiterskwartier) drie horecaconcepten ondergebracht: catering, kookstudio/workshops en Sushi Takeaway and delivery. De cateringactiviteiten en de workshops zijn door de perikelen rond corona nog niet actief. Doozo draait momenteel – met succes – alleen op de sushi bezorg- en afhaaldienst.

aan het programma MasterChef, waar de kok aan een gezelschap zijn kookkunsten toont en er een gezellige happening van maakt.' Het evenement behelst live cooking, waarbij een close-up camera, opgehangen boven de kookplaat, het gezelschap de kunsten van de koks nauwlettend laat volgen. Hoewel de contouren van de inrichting al zichtbaar zijn, heeft het ondernemende trio deze

afdeling op pauze gezet. 'We moeten maar even afwachten hoe het allemaal gaat.'

Alle aandacht is nu gevestigd op de Sushi Takeaway and delivery. Willem: 'We zijn niet te vinden op thuisbezorgd.nl. De provisies die men daar hanteert houden we liever in eigen zak, dus we timmeren stevig aan de weg. Van twaalf uur 's middags tot negen uur 's avonds kan men bestellen.

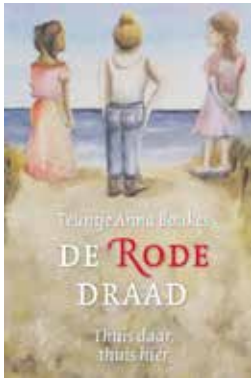
Er wordt bezorgd tot in een straal van tien kilometer rond Leeuwarden. Op de piekuren hebben we zes medewerkers in de keuken, twee die de bestellingen controleren en tien tot twaalf bezorgers in touw.' Ron: 'Dit is met de drie zaken een prachtig totaalconcept. Als alles straks van start is, versterken de ondernemingen elkaar.' Michel: 'Bij sushi draait alles om vers. Dat is ons keurmerk. Hoe verser, hoe beter.'

O, O, O, OUDERWETSE SLAGERSPRIJZEN

'Eerder vertelde ik dat er niks lekkerder is dan lamsbout in tomatensaus. Dat is natuurlijk zo, maar in de kerstperiode hebben we natuurlijk onze fondue- en gourmetschotels van buitengewone klasse. En alles voor ouderwetse slagersprijzen. Als internationale slagerij hebben we een naam hoog te houden. Bij ons staat er een prachtig, jong team achter de toonbank die hiervoor zorg draagt. Dat team biedt u het grootste assortiment van hallalvlees in het noorden. Wat te denken van onze rollades? Een gekkehús. Se binne nyt an te slepen! Kom langs in de Schrans.

MEINO SWART INTERNATIONALE SLAGERIJ VREDE IN DE SCHRANS IN LEEUWARDEN

Teuntje Anna Boukes

In *De Rode Draad* splitst Teuntje Boukes zichzelf als hoofdpersoon op in drie verschillende personages op verschillende continenten. Het verhaal is in een tijdsbestek van tien jaar geschreven en begint in Noorwegen, waar Boukes met haar inmiddels ex-man een tijd verbleef. Ze noemt het een coming-of-age-verhaal met een prikkelende twist. Een verhaal dat je meeneemt op de levensreis van Nina,

Malika en Eleanor. Een kwetsbare zoektocht naar hun innerlijke drijfveren. 'Ik ben een sterke vrouw, maar soms denk ik ook: waar ben ik zelf?' Koot en Bie zeiden in zo'n geval: samen alleen! Teuntje Boukes antwoordt met bulderende lach: 'Samen alleen, precies goed. Het is bijna een sprookje. Twee zonen hebben het boek inmiddels gelezen. Twee wachten er nog even mee.'

Door Andries Veldman • Foto: Simon van der Woude

'Wat ik goed kan is meebewegen, kronkelen'

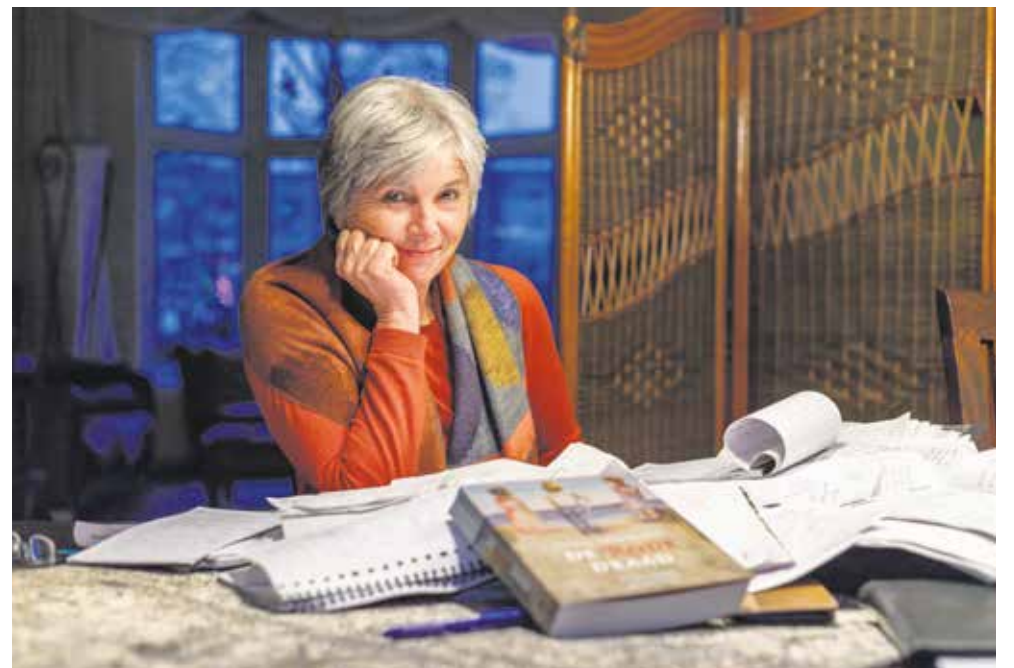
'Ik wilde m'n verhaal vertellen aan mijn vier zonen.' Het verhaal van Teuntje Anna Boukes staat in haar onlangs verschenen boek *De Rode Draad*, met als ondertitel *Thuis daar, thuis hier*. Boukes verhuisde talloze malen, emigreerde en maakte avontuurlijke reizen. Haar boek is de weerslag van tien jaar dagboeknotities. 'Ik heb zo'n stapel schriftjes. Ze pasten niet meer in mijn la.' En dan schrijf je een boek.

Teuntje Boukes (64) is systemisch therapeut, tevens GGZ-agoog. Simpel gezegd: ze helpt mensen. Naast theoretische studies is ze gevormd door levenslessen die zich om de hoek van de deur aandienen. Die lessen begonnen aan het Zuiderplein in Leeuwarden. Teuntje werd geboren aan het Zuiderplein bij Achter de Hoven, waar haar vader een groentewinkel had en waar moeder achter de toonbank stond. 'Dat mijn moeder daar de hele dag stond, wilde mijn vader niet meer.' Vader zag meer heil in het handelen in onroerend goed en werkte vaak samen met makelaar Jurjen Kooi. 'Hij had op een gegeven moment meerdere groentewinkels, onder meer in de Singelstraat en aan de Voorstreek, en hij had ook een patatzaak aan Achter de Hoven. Wij waren naar de Ruusbroeckstraat verhuisd en gingen later naar een hoekpand in de Ibisstraat.' Daar werd de dochter van de groenteman lang niet door iedereen geaccepteerd. 'Het was de betere buurt van Leeuwarden. Ik speelde met vriendinnetjes uit de Pelikaanstraat wier vaders dominee of longarts waren. Bij de longarts hoefde je niet aan te kloppen, bij de dominee viel het wel mee. Ik zat op de Koningin Wilhelminaschool en later op het Lienward College. Grappig dat ik mij dat nu zo herinner.'

In enkele jaren tijd verhuisde het gezin Boukes zes keer. Na de Ibisstraat ging het

naar de Kobbeflecht in Hurdegaryp om vervolgens aan de Groningerstraatweg 223 bij de watertoren in Leeuwarden neer te strijken. 'Je kunt mij overal neerzetten.' Als negentienjarige vertrok ze naar Israël om in de bananenplantage te gaan werken van kibboets Magal. 'Liep ik daar met een tank met gif op mijn rug en een kapmes in mijn hand het ongedierte te bestrijden. Of we controleerden het aantal rupsen in de katoenvelden en bestelden bij te hoge concentraties het gifvliegtuig.' Ze werkte er in de kinderopvang en leerde Hebreeuws. 'Met mijn 'kibboets-ouders' die je als vrijwilliger kreeg toegewezen heb ik nog altijd contact.'

Ze leerde er haar man kennen en samen keerden ze terug naar Nederland waar ze studies kinderverzorging en -opvoeding en een secretarreseopleiding ging volgen. Haar man bekwaamde zich in tandheelkunde. 'Nadat ik in Tolbert als secretaresse in een fabriek van aanrechtbladen had gewerkt besloten we te emigreren naar Israël, naar Rishon LeZion ten zuiden van Tel Aviv. Ik was daar lekker mama.' Toch ging de reislustige familie opnieuw terug naar Nederland, naar Hurdegaryp, waar een tandartspraktijk werd gevestigd. 'Dat was aanvankelijk prachtig. We zaten in een ouderwetse rolverdeling. Toen het huwelijk strandde, ben ik een studie sociaal pedagogische hulpverlening begonnen en in de Robert Kochstraat gestart met Netwerk

Het leven gaat van hot naar her

Plus.' Netwerk Plus was een van de vele zelfstandige maatschappelijk werk diensten die door verschuiving van subsidietrajecten na enige tijd het loodje legden.

Het leven gaat van hot naar her, zegt Teuntje Anna Boukes. 'Wat je beleeft, zit vast in een jarenlang proces. Daar heb ik in mijn werk als systemisch therapeut ook mee te maken. Of het nu gaat om borderline, psychoses of depressies, je zit al snel in de gesprekken op de lijn van: waar kom je vandaan? Wie ben je? Hoe word je ge-

vormd? De clou is: alles zit in je. Positief en negatief. Je bent tegelijk dader, redder en slachtoffer.' De wijsheden gaan gepaard met een gulle lach, waaruit we mogen afleiden dat de therapeut geenszins een pasklare oplossing te bieden heeft voor de vele problemen die men haar voorlegt. Een methode is te handelen zoals Boukes zelf in het leven staat. 'Wat ik goed kan is meebewegen, kronkelen. Ik had een vader die rooskleurig in het leven stond, die van alles aanpakte en heb een wat zwaarder ingestelde moeder.'

EEN EIGEN ONDERNEMING STARTEN IS NIET EENVOUDIG

Een eigen onderneming starten is niet eenvoudig. Maar misschien is het handiger om met jouw onderneming aan te haken bij het journalistieke portaal www.liwwadders.nl of bij de krant Stadsblad Liwwadders.

Denk eens aan de mogelijkheid van het maken van een creatieve blog of vlog met maatschappelijke betekenis zoals fuckdie-studieschuld (snel je studieschuld aflossen), of de Rotterdamse Vers Beton (discussieplatform over gemeentelijke projecten en architectuur). Of je maakt een mooi overzicht van actuele kunst of een culinair overzicht met alles wat daarbij om de hoek komt kijken. Misschien zie je een markt in een lokaal platform van 'vraag en aanbod'. Er zijn genoeg voorbeelden op het internet te vinden, zodat je het wiel niet opnieuw hoeft uit te vinden. Kijk eens naar debuik (culinair Rotterdam), of naar de website kunstvoorjou.

Je kunt ons ook een voorstel sturen om een deel van de website van www.liwwadders.nl aan te pakken en verder te ontwikkelen. Kijk eens naar het onderdeel Regiolinks: zoek en vind in Leeuwarden en omgeving. Of je gaat combinaties aan met bijvoorbeeld de kunstuitleen of een bepaalde winkelstraat en ontwikkelt gezamenlijk een voorstel. Liwwadders heeft een behoorlijk bereik en staat open voor frisse ideeën.

Jouw voordeel is dat je met een minimale investering (vrijwel niks) meteen aan de slag kunt. Ons voordeel is het verder versterken van het journalistieke portaal www.liwwadders.nl en het Stadsblad Liwwadders. Heb je een idee? Wil je iets ontwikkelen met onze krant het Stadsblad Liwwadders, podcast, fotografen of vormgever? We horen het graag. Stuur je initiatief naar info@liwwadders.nl of bel voor informatie naar 058-2133138.

Fidesta 't Vissershûs | Leeuwarden

Zorg met net dat beetje extra

U woont zelfstandig met professionele en warme zorg bij de hand, met net dat beetje extra. Echt persoonlijk, dat is wat Fidesta 't Vissershûs kenmerkt. De kleinschalige, beschutte woonzorgvoorziening is voor ouderen die lichte tot matige zorg nodig hebben en behoefte hebben aan aandacht, veiligheid en welzijn.

Meer info:
Jan en Greta Visser
(058) 767 60 58
fidesta.vissershus.nl

't Vissershûs
Fidesta zorg

Wonen met zorg | Tijdelijk verblijf met zorg | Dagbesteding

LIWWADDERS BIEDT KANSSEN

Advertorial

INTO THE LIGHT

City Life Church Leeuwarden wil iedereen van harte welkom heten om Kerst te vieren. Het thema is: Into the Light. Kinderen, muziekteams en de voorganger Nicolas van Amerom zullen samen met speciale gast Dwight Dissels het verhaal van Kerst op een prachtige manier vertellen. Het wordt een dienst vol muziek, dans, theater en een sterke overdenking.

Het verhaal van Kerst is veel meer dan eten, drinken, gezelligheid – wat er heel anders uitziet dit jaar – en kerstbomen. Het is een verhaal van hoop, leven en genade! Jezus werd geboren in een donkere tijd. Zijn volk leed onder een bezetter. Veel mensen zaten in een uitzichtloze situatie en bevonden zich aan de rand van de samenleving. Veel mensen bekeken hun situatie als hopeloos en uitzichtloos.

Jezus kwam om licht te brengen in die duisternis: Hij is het licht dat schijnt in het donker. En het licht heeft het gewonnen van het donker. (Johannes 1:5, Bijbel in Gewone Taal) Wij geloven dat het licht kan winnen in het leven van ons allemaal!

Tijdens de Kerstnacht worden er 2 identieke diensten gestreamd om 19:30 en 22:00 uur. Op 1e en 2e Kerstdag worden deze diensten opnieuw gestreamd om 10:00 uur. De meeste mensen zullen het online meemaken en dat kan op een actieve manier! Er zitten hosts klaar om je via de chat welkom te heten, iedereen kan reageren en je kunt iets delen in de chat. Ook kun tijdens de diensten met iemand praten of bidden via een privé-chat of telefonisch, 085 760 22 69. Wat kunnen we voor jou betekenen?

DE DIENSTEN ZIJN TE BEKIJKEN VIA [YOUTUBE.COM/C/CLCLEEUWARDEN](https://www.youtube.com/c/CLCLEEUWARDEN) OF [CLCLEEUWARDEN.ONLINE.CHURCH](https://www.clcleeuwarden.online.church). VOOR VRAGEN, MAIL ONS VIA COMMUNICATIE@CLCLEEUWARDEN.NL.

WIL JE MEER INFO, BEZOEK ONS VIA: [CLCLEEUWARDEN.NL](https://www.clcleeuwarden.nl)

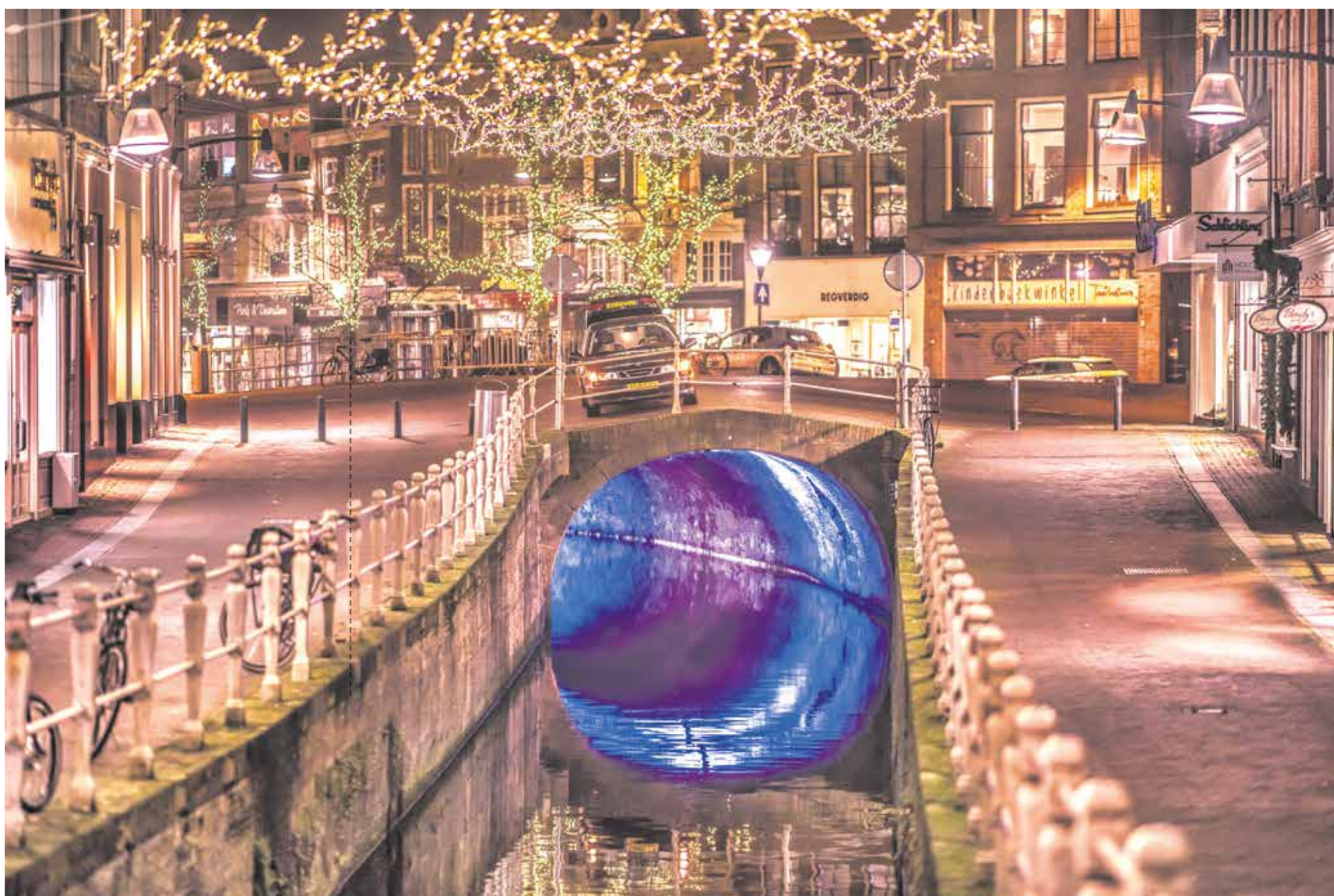

Foto Harrie Muis

“Harrie Muis

Naauw – 10 december 2020 – 20.30 uur De traditionele drukbezochte decemberkoopavonden in de Leeuwarder binnenstad verlopen geheel anders dan anders. Een blik op het Naauw van 10 december om half negen 's avonds spreekt boekdelen. De lichtversiering glimt en brandt in volle glorie en zet de gracht vol in het licht. Maar menselijke aanwezigheid ontbreekt volledig. Het geeft een wat spookachtig beeld van een van de fraaiste stukjes van de stad. We gaan ervan uit dat dat volgend jaar een geheel ander beeld zal gaan opleveren.

Eetcafé DE BASUIN

1 van de pareltjes van Huizum

Nieuwe Hollanderdijk 1 8932 ES Leeuwarden 058-8434665

ONZE AFHAAL- EN BEZORGKAART

Snackbar: zie snackkaart

HAMBURGER DE BASUIN	8,50
<i>een luxe traiteurburger van 180 gram met spek en ui</i>	
KIP IN 'T PANNETJE (PITTIG)	12,75
<i>met rijst</i>	
KIPSATÉ	13,00
<i>met kroepoek, seroendeng en huisgemaakte satésaus</i>	
SCHNITZEL DU CHEF	13,75
<i>gekruide en gepaneerd, met spek en ui</i>	
HUZUMER STOFPOT	13,75
<i>met draadjesvlees, paprika, ui, wortel, ...</i>	
VARKENSHAAS-MEDAILLONS	13,75
<i>met champignon-roomsaus</i>	
SPARERIBS	14,00
<i>volgens origineel recept</i>	
<i>bereid met varkensvlees en knoflooksaus</i>	
RENDANG	11,75
<i>met rijst en boontjes</i>	
VISPAKKETJE	13,75
<i>diverse soorten vis met o.a. mozzarella, tomaat, aubergine, pijnboompitten, ...</i>	
SPINAZIETAART (VEGA)	12,50
<i>gevuld met o.a. feta, pijnboompitten en spinazie</i>	
VEGA NASI	10,95
<i>met huisgemaakte satésaus, kroepoek en seroendeng</i>	

Alle gerechten worden geserveerd met verse groenten, salade, gebakken aardappeltjes of patat

Keuken open vanaf 16.00 uur

Bezorging: • in Leeuwarden en omstreken
• vanaf €9,50
• kosten €2,00
• vanaf €20,00 gratis bezorgen

**Bestellingen via telefoon
of via Facebook of Instagram
(via social media tot 16:00)
058 8434665**

EETCAFE DE BASUIN

Wie dit niet kent, moet het zeker ontdekken! Een gemeedeijk eetcafe in Huizum. Maar zoals alle horecagelegenheden moest ook eetcafe de Basuin in oktober opnieuw de deuren sluiten. Een hard gelach, want het liep allemaal zo mooi. Gezellige avonden met tevreden klanten, het was geweldig. Maar gezondheid van ons allen gaat boven alles, dus hoe pijnlijk ook, begrip is er wel bij het personeel van De Basuin.

Omdat het personeel niet stil wil en kan zitten zijn ze verder gegaan met hun passie voor koken en wordt het eten tegenwoordig bezorgd. Naast de bezorgkaart wordt ook een dagplate voor € 9,75 met friet/aardappeltjes en verse groenten geserveerd.

De drijfveren van de Basuin zijn: heerlijk, vers en voldoende eten maken tegen een betaalbare prijs. Iedereen moet kunnen genieten van het feit dat zelf koken even niet hoeft en je een heerlijke maaltijd kunt nuttigen.

Met deze insteek is ook het kerstmenu ontwikkeld: een twee- of driegangen menu met vlees of vis. Ook is er een vegetarisch menu, ook nu weer tegen een betaalbare prijs. Tevens zijn hapjes voor de gezellige avonden in diverse boxen (ook vegetarisch) te bestellen.

Het personeel van De Basuin wenst u allen een fijne kerst en wil hier graag aan bijdragen door het met liefde klaargemaakte kerstmenu.

Hopelijk wordt 2021 voor iedereen een ander jaar en mogen de deuren van de Basuin weer snel open. Tot die tijd kunt u bestellen via 058-8434665.

**LEES OP LIWWADDERS.NL
OVER HET VRIJWILLIGERS-
PROJECT FRIJ STIPER**

- heel veel ging mis bij het miljoenenplan Frij Stiper
- de wonderlijke, doodlopende wegen van het fors gesubsidieerde project Frij Stiper

EDDY&HENNY:

'De lachgas-
cilinders wudde
door de dealer
an hús bezorgd'

HENNY 'De verontwaardiging is weg bij de mensen. De lachgascilinders wudde door de dealer an hús bezorgd.'

EDDY 'Ut ken niemand meer wat skele.'

HENNY 'Bij ut sneupwinkeltsje an de Marshallweg stonnen handgesneden houten stoelen te koop met ut wapen van Liwwadden.'

EDDY 'Ik sei: must nou us siën.'

HENNY 'Ut waren meubels út ut provinciehús. Oans cultureel erfgoed wurdt gewoan op rommelmarkten en kringloopwinkels ferkwanseld.'

EDDY 'Ut is maar goëd dat un stichting sich ontfermd het over de koe Us Mem, anders was ut beeld allang beland bij de milieustraat.'

SUZUKI PRIVATE LEASE

KOSTELOOS OPZEGBAAR ALS JE WERELD OP Z'N RIJKE

SWIFT SMART HYBRID
L.A. 9954 P/M

*Gebaseerd op 60 maanden en 10.000 km per jaar. Bekijk de voorwaarden op suzuki.nl/privatelease

De hele wereld staat op z'n kop. Ondertussen wil je wel mobiel blijven. Bij Suzuki Private Lease kun je je contract opzeggen als je bijvoorbeeld je baan verliest en je het niet meer kan betalen. Vraag ons naar de mogelijkheden.

STRIKWERDA SUZUKI

LEEUWARDEN
Mercuriusweg 1 · 8938 AR Leeuwarden
Tel 058-7271106 · www.strikwerda.nl

HEERENVEEN
Businesspark Friesland-West 53 · 8447 SL Heerenveen
Tel 0513-767210 · www.strikwerda.nl

FITNESSCENTRUM GYM IRON HEART IS EEN OUDERWETS GEZELLIGE SPORTSCHOOL VOOR ALLE NIVEAUS

★ **FITNESS**

★ **BODYBUILDING**

★ **POWERLIFTING**

★ **BOKSLESSEN**

★ **PROFESSIOENELE
BEGELEIDING**

★ **SUPPLEMENT STORE**

HARLINGERSTRAATWEG 80B * 8915 CN LEEUWARDEN * MAIL GYMIRONHEART@GMAIL.COM * TEL 0651975161

Bekijk de units op onze website en reserveer direct:

www.storagespot.nl

- ✓ Goedkope opslag
- ✓ Gratis leenaanhanger
- ✓ Overdekt laden/lossen
- ✓ Voor bedrijf & particulier
- ✓ 24/7 open voor klanten
- ✓ Flexibel te huur
- ✓ Camera beveiliging
- ✓ Schoon & droog
- ✓ Archief, inboedel, voorraad en goederen opslag

Poolsterweg 1C Leeuwarden | info@storagespot.nl | 06 4555 4888